

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ
Акад. С.А.АЗИМОВ номидаги
“ФИЗИКА-ҚУЁШ” ИИЧБ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ФАНЛАР АКАДЕМИЯСИ Акад.
С.А.АЗИМОВ номидаги “ФИЗИКА-ҚУЁШ” ИИЧБ МАЪМУРИЯТИ
ВА КАСАБА УЮШМАСИ ҚЎМИТАСИ ЎРТАСИДА 2018-2020
ЙИЛЛАРГА ТУЗИЛГАН ИЖТИМОЙ ҲАМКОРЛИК
ТЎҒРИСИДАГИ

Ж А М О А Ш А Р Т Н О М А С И

Меҳнат жамоасининг умумий
йиғилишида маъқулланган
2018 йил «22» Феврал
Баён № 1

АКАД. С.А.АЗИМОВ номидаги «ФИЗИКА-ҚУЁШ» ИLMИЙ ИШЛАБ-
ЧИҚАРИШ БИРЛАШМАСИ маъмурияти ҳамда касаба уюшмаси кўмитаси
ўртасида 2018 - 2020 йиллар учун тузилган

ЖАМОА ШАРТНОМАСИ

меҳнат жамоаси умумий йиғилиши қарори асосида жамоа шартномасига қуйидаги
вакиллар имзо чекдилар:

Иш берувчи:

Авезова Н.Р.
Бирлашма директори

“22” феврал 2018 йил

Ходимларнинг вакили:

Хажиев М.У.
Касаба уюшмаси кўмитаси раиси

“22” феврал 2018 йил

Жамоа шартномасига имзо чекиш вақтида қуйидагилар ҳозир бўлдилар:

Иш берувчи вакиллари		Ходимлар вакиллари	
1.	Гулямов А.Г.	1.	Кабулов Р.Р.
2.	Абдухамидов Д.У.	2.	Нурматов Ш.Р.
3.	Абдулхаев О.А.	3.	Гиясова Ф.А.
4.	Камбаров А.И.	4.	Шерматов Ж.З.
5.	Каримова М.М.	5.	Мирзаахмедов М.М.

Тошкент - 2018

I. УМУМИЙ ҚОИДАЛАР

1. Мазкур жамоа шартномаси (кейинги ўринларда «Шартнома») Ўзбекистон Фанлар академияси Акад. С.А.Азимов номидаги “Физика-қуёш” ИИЧБда иш берувчи билан ходимлар ўртасидаги меҳнатга оид, ижтимоий-иқтисодий ва касбга оид муносабатларни тартибга солувчи маҳаллий норматив ҳужжат ҳисобланиб, Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодекси, «Аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисида», «Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида», «Қасаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида», «Ижтимоий шериклик тўғрисида», «Таълим тўғрисида»ги Қонунлари, Кадрлар тайёрлаш Миллий дастури ҳамда Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси, Ўзбекистон қасаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши ва Ўзбекистон Савдо-Саноат палатаси ўртасида 2017-2019 йилларга тузилган Бош Келишув, Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси билан Ўзбекистон Фанлар академияси бирлашган қасаба уюшмаси қўмитаси ўртасида 2018-2020 йиллар учун тузилган ижтимоий ҳамкорлик тўғрисидаги жамоа келишуви ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар асосида ишлаб чиқилган бўлиб, ундаги шартлар тизимдаги барча ходимларнинг ижтимоий-иқтисодий ҳуқуқлари ва имтиёзларининг энг паст даражасини кафолатлайди.
 2. Мазкур шартноманинг тарафлари деб (кейинги ўринларда “тарафлар” деганда иш берувчи ва қасаба уюшмаси тушунилади) қуйидагилар ҳисобланади:
 - иш берувчи - Ўзбекистон Фанлар академияси Акад. С.А.Азимов номидаги “Физика-қуёш” ИИЧБ бош директори тимсолида;
 - ходимлар - қасаба уюшма қўмитаси тимсолида.
 3. Шартнома меҳнат жамоасининг умумий йиғилишида маъқулланиб имзоланган кундан кучга киради ва уч йилгача (учинчи йил ҳам киради) амал қилади. Белгиланган муддат тугагач, жамоа шартномаси тарафлар янги шартнома тузгунча ёки амалдаги шартномани ўзгартиргунча, тўлдиргунча амалда бўлади.
 4. Мазкур **Шартнома Иш берувчига ва Бирлашманинг** барча ходимларига, шу жумладан, жамоа шартномаси кучга кирганидан кейин ишга қабул қилинган шахсларга ҳамда ўриндош ходимларга ҳам татбиқ этилади.
- Мазкур шартномада назарда тутилган ҳолларда унинг айрим қоидалари қуйидагиларга нисбатан ҳам татбиқ этилади:
- ходимнинг оила аъзоларига;
 - меҳнат вазифаларини бажариш билан боғлиқ ҳолда жароҳатланиши, касб касалликларига чалиниши ёки саломатликнинг бошқа хил шикастланиши туфайли зарар етказилиши оқибатида жабрланган ходимларга;
 - меҳнатда майиб бўлиши, касб касаллиги ёки меҳнат вазифаларини бажариш билан боғлиқ ҳолда соғлигига бошқача тарзда шикаст етиши сабабли вафот этган ходим қарамоғида бўлган ва зарар тўловини олиш ҳуқуқига эга бўлган қонун билан чекланмаган шахсларга;
 - қасаба уюшма қўмитасининг штатдаги ходимларига;
 - қасаба уюшмаси аъзоларига (қасаба уюшма бюджети ҳисобидан бериладиган қўшимча имтиёзлар қисмида).
5. Тарафлар **шартномани** тузишда Жамоа келишуви ва Ўзбекистон таълим, фан ва маданият ходимлари қасаба уюшмаси Республика кенгаши томонидан ишлаб чиқилган жамоа шартномаси макетига асосланадилар. Шартномага ўзгартириш ва

- қўшимчалар киритиш тарафларнинг ўзаро келишувига асосан амалга оширилади.
6. **Иш берувчи** барча ходимларни, шу жумладан ишга янги қабул қилинган ходимларни, жамоа шартномаси, шунингдек, **касаба уюшмаси қўмитаси** билан келишиб қабул қилинган **Бирлашманинг** бошқа локал ҳужжатлари билан таништириш, жамоа шартномасининг мазмунига ва бажарилиш шартларига оид маълумотлар ошкоралигини (мажлислар, конференциялар, масъул ходимлар ҳисоботлари, ахборот стендлари, тармоқ нашрлари ва ҳоказо орқали) таъминлаш мажбуриятини ўз зиммасига олади.
 - 7.Ташкилотга ишга кирган янги ходим касаба уюшма қўмитаси раиси билан суҳбатдан ўтказилади.
 - 8.Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 9-моддасига мувофиқ, касаба уюшмаси муассасаларда меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатлари ва меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларига риоя этилишини текшириш ҳамда назорат қилишни амалга оширадилар. Шу нуқтаи назардан Бирлашма касаба уюшмаси қўмитаси вакиллари ушбу масала юзасидан фаолият олиб боради.
 - 9.Тарафлар юқори касаба уюшмаси органлари, мутасадди ташкилот ва идоралар вакилларини жалб қилган ҳолда Бирлашма ходимлари ва докторантлари иштирокида тизимли равишда меҳнат қонунчилиги бузилишларининг олдини олиш ва меҳнатга оид муносабатларни тартибга солиш масалаларида ўқув-семинарлар, давра суҳбатлари ташкил қилади.
 - 10.Халқаро Меҳнат Ташкилотининг “Қорхонада меҳнаткашлар вакилларининг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва уларга бериладиган имкониятлар тўғрисида”ги 135-Конвенциясига, шунингдек Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 1995 йил 18 декабрда 196 рақам билан рўйхатга олинган “Меҳнат муҳофазаси бўйича вакил ҳақида Низом”нинг 12-бандига биноан ходимларнинг қуйидаги тоифалари мазкур шартнома мақсадларида Меҳнаткашлар вакиллари деб эътироф этиладилар:
 - а) касаба уюшмаси қўмитаси аъзолари;
 - б) меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича вакиллар;
 - в) меҳнат низолари комиссиясининг аъзолари.
 - 11.Ходимларнинг вакиллик органлари аъзоларининг меҳнат соҳасидаги қўшимча кафолатлари Ўзбекистон Республикасининг 25-моддасига мувофиқ белгиланади
 - 12.Касаба уюшма қўмитаси вакиллари Бирлашманинг бошқарув органлари таркибига киритилади.

II. ИШЛАБ ЧИҚАРИШ ВА ИҚТИСОДИЙ ФАОЛИЯТ

- 13.Тарафлар Бирлашма ходимларининг моддий ва ҳуқуқий аҳволи яхшиланишидан ўзаро манфаатдор эканликларини қайд этиб, қонун ва қонун ости ҳужжатлари ҳамда мазкур шартнома билан берилган ҳуқуқларни амалга ошириш ва мажбуриятларни бажариш йўли билан ходимлар ва иш берувчининг ижтимоий-иқтисодий манфаатлари келишилишини таъминлаш юзасидан саъй-ҳаракатларни бирлаштириш зарур, деб ҳисоблайдилар.
- 14.“Ўзбекистон Республикасини 2017-2021 йилларда ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича ҳаракатлар стратегияси”га мувофиқ Томонлар ишлаб чиқариш ҳаражатларини камайтириш, маҳсулот таннархини пасайтириш ҳамда **Қорхона** шаънига путур етказиш қалтисликларининг олдини олиш бўйича

чора-тадбирлар амалга оширилишига ҳар томонлама кўмаклашиш мажбуриятини олган ҳолда тарафлар:

ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техник ва технологик жиҳатдан янгилаш, саноат, транспорт, алоқа ва ижтимоий инфратузилма лойиҳаларини амалга оширишга йўналтирилган фаол инвестиция сиёсатини амалга ошириш;
ташқи ва ички бозорларда товарлар ва хизматлар рақобатбардошлигини таъминлайдиган маҳсулотларнинг (ишларнинг, хизматларнинг) ва технологияларининг тубдан янгиланган турларини ривожлантириш;
энергия ва ресурслар сарфини камайтириш, энергиятежамкор технологияларни ишлаб чиқаришга кенг жорий этиш, қайта тикланадиган энергия манбаларидан фойдаланишни кенгайтириш, меҳнат унумдорлигини ошириш;
хомашё, материаллар ва бутловчи қисмларни етказиб берувчи ташкилотлардан меҳнат соҳасидаги асос солувчи тамойиллар ва ҳуқуқлар (касаба уюшмаларига бирлашиш ва жамоа музокараларини олиб бориш ҳуқуқи, болалар меҳнати, мажбурий меҳнатни таъқиқлаш, тенг ҳуқуқли меҳнат фаолиятини олиб боришда эркак ва аёл меҳнаткашларга тенг ҳақ тўлаш, меҳнат муносабатлари соҳасида камситмаслик принципларига риоя этилишини талаб қилиш хусусида келишиб олдилар.

15. Шуларни эътиборга олган ҳолда иш берувчи:

- а) **Бирлашма** мувафакқиятли фаолият юритишига, меҳнат маданияти ва интизомини янада яхшиланишига эришиш, ишловчиларнинг касб маҳоратини юксалтириш, тариф ставкаларини амалдаги меъёрий ҳужжатларда белгиланганига нисбатан пасайишига йўл қўймаслик;
- б) меҳнат жамоасини моддий-техник ресурслар ва молиявий маблағлар билан ўз вақтида таъминлаб бориш;
- в) меҳнат унумдорлигини ошириш, илғор тажрибаларни ўзлаштириш, фан ва техника ютуқларини амалиётга жорий этиш учун барча шарт-шароитларни яратиш;
- г) **Бирлашманинг** молиявий аҳволи ва олинган фойданинг ишлатилиши ҳақида меҳнат жамоасини хабардор қилиб бориш;
- д) **Бирлашманинг** ўзида, зарур ҳолларда эса - тегишли таълим муассасаларида ходимлар учун касбий тайёргарлик, бошқа касбга ўргатиш, малака ошириш ишларини олиб бориш. Касбий тайёргарлик, бошқа касбга ўргатиш, малака оширишнинг шакллари ҳамда бундай ўқувларни ташкил этиш шартлари ва тартиби тегишли қоидалар билан белгиланади.
- е) шартномани тузиш, унинг бажарилиши устидан назоратни йўлга қўйиш мақсадида, шунингдек, Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодекси, Қонунлар ва қонуности ҳужжатлар, **Бирлашманинг** таъсис ҳужжатларида, Тармоқ келишувида ҳамда мазкур шартномада назарда тутилган бошқа масалаларга оид маълумотларни касаба уюшмаси кўмитасига тақдим этиб бориш;
- ж) меҳнатга оид муносабатлар доирасида касаба уюшмаси кўмитаси билан ҳамкорлик қилиш, ўзаро таклифлар ва талабларни ўз вақтида кўриб чиқиш, меҳнат низоларини музокара йўли билан ҳал этиш;
- и) **Бирлашманинг** меҳнат самарадорлиги юксалишига, хом ашё, материаллар, энергия ва бошқа ресурслар иқтисод қилинишига катта ҳисса қўшаётган

- ходимларни рағбатлантириб бориш;
- к) ҳар йили 31 декабрдан кечиктирмай ходимларни ижтимоий қўллаб-қувватлашни ташкил этиш учун институтнинг ишлатилмай қолган маблағлари ҳисобидан маблағ ажратиш мажбуриятларини касаба уюшмаси қўмитаси ўз зиммасига олади.
 - л) фундаментал, амалий ва инновацион илмий лойиҳаларни бажариш учун меҳнат жамоасини моддий-техник ресурслар ва молиявий маблағлар билан ўз вақтида таъминлаб бориш;
 - м) фундаментал, амалий ва инновацион илмий лойиҳаларнинг бажарилиши, Бирлашманинг молиявий аҳволи, олинган илмий грантлар ҳақида меҳнат жамоасини мунтазам хабардор қилиб бориш;
 - н) бирлашмага ажратилган, янги арзонлаштирилган турар уй-жойларни, узоқ муддатли фоизли кредитлар асосида ходимлар фаолиятдан келиб чиққан ҳолда тақсимлаш;
- О) Республика миқёсидаги хизмат сафарларида бўлган ходимларнинг суткалик харажатлари МКнинг 171-моддаси ва Ўзбекистон Республикаси Молия Вазирлиги ва Меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш вазирлиги томонидан 2003 йил 24 июлда 83 ва 7/12-сон билан тасдиқланган ва Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2003 йил 29 августда 1268-рақам билан рўйхатга олинган “Ўзбекистон Республикаси бўйлаб хизмат сафари тўғрисидаги йўриқнома”га асосан қопланишини назорат қилиш;

мажбуриятларини ўз зиммасига олади.

Касаба уюшмаси қўмитаси:

- а) ижтимоий-меҳнат муносабатларига оид масалаларни, шунингдек, ишлаб чиқариш ва ижтимоий-иқтисодий муаммоларни ҳал этишда ходимлар номидан иш кўриш;
- б) ички меҳнат тартиби қоидаларига ҳамда меҳнат интизомига риоя этилишига, меҳнат вазифаларининг ўз вақтида ва сифатли бажарилишида ходимларга кўмаклашиш;
- в) меҳнатга ҳақ тўлаш шакллари ва тизимларини такомиллаштириш, **Бирлашмани** бошқариш, шартнома мажбуриятларини такомиллаштириш, ходимларнинг меҳнат шартномасидаги вазифаларни тўлиқ ва сифатли бажаришларига кўмаклашувчи ижтимоий-иқтисодий ривожланишнинг жорий ва истиқболли режа ҳамда дастурларини қабул қилиш каби масалалар юзасидан жамоа музокараларини олиб бориш бўйича таклифларни **Бирлашма** директорида киритиб бориш;
- г) ходимларнинг рационализаторлик ва ихтирочилик ишларида иштирок этишларига кўмаклашиш;
- д) мамлакатни модернизациялаш ва янгилаш, демократик ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамиятини қуриш борасидаги устувор дастурлар бажарилишини мониторинг қилиш ишларида иштирок этиш;
- е) тармоқ кўрик-танловларида иштирок этиш ташаббуслари билан чиқиш;
- ж) мамлакатни модернизациялаш ва янгилаш, демократик ҳуқуқий давлат ва фуқаролик жамиятини қуриш борасидаги давлат дастурларини бажарилишида иштирок этиш мажбуриятини ўз зиммасига олади.

- з). Касаба уюшма кўмитаси раисининг хизмат сафарлари билан боғлиқ харажатлари ташкилот ҳисобидан амалга оширилиши таъминланади.

16. Касаба уюшмалари кўмиталарига сайланган ходимлар учун қуйидаги ижтимоий кафолатлар сақлаб қолинади:

- асосий ишдан озод этилмаган ҳолда касаба уюшма кўмиталарининг раисларига жамоа манфаатлари йўлидаги ишларни бажариш учун бўш вақт ажратиш;
- қисқа муддатли касаба уюшма ўқувлари ҳамда касаба уюшма ташкилотлари ишида иштирок этган даврида ўртача иш ҳақини сақлаб қолиш;
- касаба уюшмаси органи талаб қилганда унга меҳнат ҳамда ижтимоий-иқтисодий ривожланиш билан боғлиқ масалалар юзасидан маълумотлар тақдим этиш;
- касаба уюшмаси ташкилотининг уставида белгиланган фаолиятини амалга ошириш учун уни алоҳида хона, компьютер жамланмаси, интернет, алоқа воситалари, канцелярия моллари билан бепул таъминлаш;
- Халқаро меҳнат ташкилотининг Ўзбекистон Республикаси томонидан ратификация қилинган Муассасада меҳнаткашлар вакилларининг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва уларга бериладиган имкониятлар тўғрисидаги 135-Конвенция талабларига риоя этилишини таъминлаш.

17.Ходимлар:

- а) ўз меҳнат вазифаларини ҳалол ва талаб даражасида бажариш, **Бирлашма** директорининг қонун доирасидаги буйруқ ва кўрсатмаларини ўз вақтида ва сифатли ижро этиш;
- б) ички меҳнат тартиби қоидаларига, ўрнатилган меҳнат тартибига ва интизомига, ўз лавозим йўриқномасига риоя қилиш ва бажариш;
- в) ишлаб чиқариш самарадорлигини юксалтиришга, меҳнат унумдорлиги ўсишига, ресурсларни иқтисод қилинишига кўмаклашиш, ўз ҳамкасбларининг илғор тажрибасидан унумли фойдаланиш мажбуриятларини ўз зиммасига оладилар;
- г) Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси ходимларининг ахлоқий ҳуқуқ кодекси (низоми)га амал қилиш.

III. ИЛМИЙ РЕЖАЛАРНИНГ БАЖАРИЛИШИДА ИЛҒОР ИШ ШАКЛЛАРИНИ ТАДБИҚ ҚИЛИШ

18. Йилнинг биринчи чорагини дастлабки 15 кунлигида ҳар бир ходим лойиҳа раҳбари билан биргаликда ўзларининг бир йилга мўлжалланган иш режаларини тузадилар.
19. Илмий - техник жамғарманинг харажатлар сметасини кўрсатган ҳолда жамоа эътиборига фан ва ишлаб чиқариш режаларини етказишади.
20. Иш берувчи лойиҳаларни ашёлар ва асбоб-ускуналар билан таъминлаш, мавжуд ашёлар ва асбоб - ускуналар ҳақидаги маълумотни уч кун давомида ходимлар эътиборига етказиш мажбуриятини олади.
- 21 Кадрлар малакасини ошириш мақсадида раҳбарият вақти-вақти билан фан –техника ва маданиятнинг янги ютуқлари бўйича семинарлар ва маърузалар ўтказишда, илмий ходим ва мутахассислар, хусусан ёшларни, чет эл илмий - текшириш ва

лойиха –конструкторлик ташкилотларига хизмат сафарига юборишда, уларни халқаро анжуман ва симпозиумларга юборишда, ҳамда оператив илмий ахборот, хабарлар билан таъминлашда кўмаклашади.

22. "Кадрлар тайёрлаш миллий дастур"ини амалга оширишда фаол иштирок этиш мақсадида Республикамиздаги олий ўқув юртлари, академик лицейлар, касб-ҳунар коллежлари билан бевосита алоқаларни кенгайтириш ва замонавий фан-техника ютуқларини эгаллашда уларга ёрдам беради.
23. Кадрлар малакасини ошириш ва хорижда малакасини ошириш эҳтиёжи булган ходимларни хорижий тилларни мукамал ўзлатириши учун Бирлашма ҳисобидан ўқув курслар очиш ва керакли анжомлар билан таъминлашни амалга оширади.
24. Фан–техника ютуқларини халқ хўжалигига тадбиқ қилиш мақсадида қўшма корхоналар ташкил қилиш ва чет эл сармояларини, халқаро донорлик ташкилотлари ва жамғармаларнинг маблағларини жалб қилиш, жумладан:
 - а) фан –техника ютуқларини кенг оммага таништириш ва Республика аҳолиси ва меҳмонларига моддий, маънавий меросини ва илмий салоҳиятини намоиш қилиш учун экскурсиялар (ёки экскурсоводлар гуруҳини) ташкил қилишни ўрнатилган тартибда рухсат бериш, ҳамда уларни қўллаб қувватлаш, зарур бўлганда маънавият – маърифат ишлари бўйича жавобгар ходимлар зиммасига юклаш;
 - б) бирлашма ходимлари томонидан қўшма корхоналар ташкил қилиш ва чет эл сармояларини, халқаро донорлик ташкилотлари ва жамғармаларнинг маблағларини жалб қилишга, жамоатчилик билан ишлаш гуруҳларини ташкил қилишга белгиланган тартибда рухсат бериш;
 - в) ушбу модданинг “а, б” бандларининг бажарилишига тўсқинлик қилинган, рад этилган ёки рухсат берилмаган тақдирда ташаббускор(лар) ёзма ариза ёки билдиришномаси касаба уюшмаси кўмитасига тушган кундан бошлаб **бир иш ҳафтаси ичида** белгиланган тартибда иш берувчи ва касаба уюшмаси кўмитаси қўшма эксперт комиссияси тузилиши шарт ва талаб юзасидан икки иш ҳафтасидан ошмаган муддат ичида ташаббускор(лар)га ёзма хулоса тақдим қилиш.
25. Амалдаги тартиб асосида бирлашма ходим(лар гуруҳи)и янги илмий лойиҳалар билан иш берувчига мурожаат қилишга ҳақлиги, яъни:
 - а) иш берувчи билан келишган ҳолда бирлашмада бажарилаётган, ёхуд янги илмий лойиҳа(лар)ни ташаббускорлари белгиланган тартибда грант маблағларини ютиш учун ваколатли ҳукумат органлар тақиқламаган маҳаллий ва хорижий фондлари, халқаро донорлик ташкилотлари ва жамғармалари, ҳамда Фанлар академиясининг илмий лойиҳалари танловларида қатнашишга барча шароитни яратиш ва албатта касаба уюшмаси кўмитасини ҳабардор қилиш;
 - б) иш берувчи билан келишган ҳолда илмий лойиҳа(лар)ни ташаббускор(лар)и белгиланган тартибда грант маблағларини ютиш ёки бирлашма илмий салоҳиятини юксалтириш мақсадида ўрнатилган тартибда хорижий олимлар билан меҳнат шартномасини тузиши ёки илмий ҳамкорлик қилишига тўсқинлик қилмаслик ва албатта касаба уюшмаси кўмитасини ҳабардор қилиш;

- в) иш берувчи билан келишган ҳолда илмий лойиҳа(лар)ни раҳбар(лар)и белгиланган тартибда грант маблағларини ютиш ёки бирлашма илмий салоҳиятини юксалтириш мақсадида ўрнатилган тартибда ЎзР ФА тизимидаги бошқа муассаса илмий ходимлари, ЎзР Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги тасарруфида фаолият юритаётган олимлар, аспирантлар, стажёр - татқиқотчилар, ҳамда ЎзР бошқа вазирлик ва идораларига қарашли илмий текшириш, конструкторлик, рационализаторлик ва ихтирочиликка ихтисослашган ташкилотларнинг керакли етук мутахассислари билан меҳнат шартномасини тузиши ёки илмий ҳамкорлик қилишига шароит яратади;
- г) иш берувчи томонидан ушбу модданинг а, б, в бандларини бажарилишига тўсқинлик қилинган, рад этилган ёки рухсат берилмаган тақдирда ташаббускор(лар) ёзма аризаси ёки билдиришномаси касаба уюшмаси қўмитасига тушган кундан бошлаб **3 иш куни** ичида белгиланган тартибда иш берувчи ва касаба уюшмаси қўмитаси қўшма эксперт комиссияси тузилиши шарт ва талаб юзасидан **7 иш кунидан** ошмаган муддат ичида ташаббускор(лар)га ёзма ҳулоса тақдим этишади.

IV. МЕҲНАТ ШАРТНОМАСИ. БАНДЛИК КАФОЛАТЛАРИ

26. Ходим ва иш берувчи ўртасидаги меҳнатга оид муносабатлар меҳнат тўғрисидаги қонунлар ва қонуности меъёрий-ҳуқуқий ҳужжатлар шу жумладан тармоқ келишуви ва мазкур шартнома қоидаларига ҳамда ёзма равишда тузилган меҳнат шартномасига асосан тартибга солинади.
27. **Касаба уюшмаси қўмитаси** аҳолини иш билан таъминлашнинг ҳолати ва аҳолини иш билан таъминлаш тўғрисидаги қонун ҳужжатларига **Корхонада** риюя этилиши юзасидан жамоатчилик назоратини амалга оширади. (*Ўзбекистон Республикаси «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонунининг 8-моддаси*).
28. Ходимларнинг меҳнат шартномасини касаба уюшмаси қўмитасининг олдиндан розилигини олмай туриб иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилишга йўл қўйилмайди. Меҳнат шартномаси:
- корхона тугатилиши муносабати билан;
 - корхона раҳбари билан тузилган шартномани Меҳнат кодекси 100 - моддасининг иккинчи қисмида назарда тутилган асослардан бирига кўра;
 - Меҳнат Кодекси 100-моддаси иккинчи қисмининг 6-бандига кўра иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилинган тақдирда касаба уюшмаси қўмитасининг розилигини олиш талаб этилмайди.
 - Меҳнат шартномасини бекор қилиш ҳуқуқига эга бўлган мансабдор шахснинг ушбу масаладаги ёзма тақдимоти **Касаба уюшмаси қўмитасида** Ўзбекистон Касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши Раёсатининг 2016 йил 19 апрелдаги 2-11 сон қарори билан тасдиқланган “Касаба уюшмаси органида иш берувчининг тақдимномасини кўриб чиқиш тартиби” асосида кўриб чиқилади.
29. Меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилиш ҳақида касаба уюшмаси қўмитасига киритилган тақдимнома муҳокамасида масаласи кўрилаётган ходимнинг шахсан иштирок этиши таъминланиши шарт (ходим иштирок этишдан бош торган ёки узрсиз сабабларга кўра иштирок этмаган ҳоллар

- бундан мустасно).
30. Ходимнинг вақтинча бошқа ишга ўтказиш ҳақидаги илтимоси, агар бу илтимос узрли сабаблар туфайли келиб чиққан ва бундай иш **Бирлашмада** мавжуд бўлса, иш берувчи томонидан қаноатлантирилиши керак.
 31. Ходимнинг ташаббуси билан бошқа ишга ўтказиш муддати ходим ва иш берувчи ўртасидаги келишувга биноан белгиланади. Бунда меҳнат ҳақи амалда бажарилаётган ишга қараб (ёки аввалги ўртача иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда) тўланади.
 32. Ходимнинг ташаббуси билан вақтинча бошқа ишга ўтказиш учун узрли сабаблар деб қуйидагилар ҳисобланади:
 - бетоб оила аъзосини парваришлаш зарурияти;
 - молиявий қийинчиликлар;
 - аввалги иш жойида ходимнинг ҳаёти ёки соғлигига таҳдид солувчи омиллар вужудга келиши.
 33. Ишлаб чиқариш зарурияти ёки бекор туриб қолиш муносабати билан директор ташаббусига кўра ходимни унинг розилигисиз вақтинча бошқа ишга ўтказишга йўл қўйилади.
 34. Иш берувчининг ташаббуси билан ходимни вақтинча бошқа ишга ўтказиш учун ишлаб чиқариш зарурияти деб қуйидаги ҳолатларда бажарилиши лозим бўлган тезкор ва кечиктириб бўлмайдиган ишлар ҳисобланиши мумкин:
 - бошқа ходимнинг ишда вақтинчалик ҳозир бўлмаган даврида (ўқув сессиясига, меҳнат таътилига ва ҳақ тўланмайдиган таътилга кетиши, вақтинчалик меҳнатга лаёқатсизлиги сабабли);
 - табиий ва техноген тусдаги авариялар, бахтсиз ходиса, табиий офат ва бошқа фавқулодда ҳодисаларнинг олдини олиш зарурияти юзага келганда.
 35. Ишлаб чиқариш, ташкилий-техник тусдаги ёки бошқа объектив сабабларга кўра иш вақтинча тўхтатилиши бекор туриб қолиш деб ҳисобланади. Барча ҳолларда иш берувчи ташаббуси билан ходимни вақтинча бошқа ишга ўтказиш муддатининг чегараси қонун ва қонуности ҳужжатлар асосида белгиланади.
 36. Вақтинча бошқа ишга ўтказишлар муддати ишлаб чиқариш заруриятини келтириб чиқарган омилларни бартараф этиш вақти ёки бекор туриб қолишининг бутун даври билан белгиланади.
 37. Барча ҳолларда иш берувчининг ташаббуси билан ходимни вақтинча бошқа ишга ўтказиш муддатининг чегараси йил давомида 60 кундан ошмаслиги лозим (Халқаро Меҳнат Ташкилотининг Ўзбекистон Республикаси томонидан ратификация қилинган 29-Конвенцияси).
 38. Ходим иш берувчининг ташаббуси билан вақтинча бошқа ишга ўтказилган даврда унга бажараётган ишига қараб, лекин аввалги ўртача иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорда иш ҳақи тўланади. Иш берувчи ходимни унинг саломатлигига тўғри келмайдиган бошқа ишга ҳеч бир вазиятда ўтказишга ҳақли эмас.
 39. Иш берувчи ходимларни оммавий равишда ишдан озод этиш эҳтимоли тўғрисида камида 2 ой олдин касаба уюшмаси кўмитасига ахборот тақдим этиш ва ишдан озод этиш оқибатларини енгиллаштиришга қаратилган маслаҳатли ишларни амалга ошириш, шунингдек, камида 2 ой олдин ҳар бир ходимнинг касби, мутахассислиги, малакаси ва меҳнат ҳақи миқдорини кўрсатган ҳолда, ишдан озод қилиш тўғрисидаги маълумотларни маҳаллий меҳнат органига ҳам маълум қилиш мажбуриятини ўз зиммасига олади.

40. Иш берувчи қисқартирилаётган ходимларни қайта тайёрлаш ва қайта ўқитиш ишларини ташкил этади.
41. Ходимлар сони қисқартирилаётганда қисқартириш оқибатларини юмшатишга қаратилган чоралар қуйидагилардан иборат бўлади:
- а) ўриндошликни, вақтинча ишлайдиган ходимлар сонини чеклаш, бир неча касбда ишлашни таъқиқлаш, фуқаролик-хукукий шартномалар бўйича бажариладиган ишларни жамоанинг ўзига бериш;
 - б) ходимларнинг хоҳишига кўра уларга иш ҳақи сақланмаган ҳолда қисқа муддатли таътиллар бериш;
 - в) қисқартириш тўғрисидаги огоҳлантириш амал қилаётган даврда ходимнинг ўз хоҳиши билан меҳнат шартномасини бекор қилинишини томонлар келишувига биноан огоҳлантириш муддатига мувофиқ келадиган пуллик компенсация тўлаш билан амалга ошириш;
 - г) ногиронларга, ўн саккиз ёшга тўлмаган шахсларга, ўн тўрт ёшга тўлмаган боласи бўлган аёлларга меҳнат шартномасини иш берувчининг ташаббуси билан бекор қилиниши тўғрисида огоҳлантириш олган ҳолда, огоҳлантириш муддати давомида бошқа иш излаш учун ўртача иш ҳақини сақлаб қолган ҳолда ҳафтада бир кун бериш мажбуриятини олади (МКнинг 100-моддаси иккинчи қисм 3,4-бандларида кўрсатилган асослар бундан мустасно);
 - д) ишга жойлаштиришга оид аниқ таклифлар ва ишдан озод қилиш оқибатларини юмшатишга қаратилган бошқа чоралар.
42. Технологиядаги, ишлаб чиқариш ва меҳнатни ташкил этишдаги ўзгаришлар, ходимлар сони (штати) ёки иш хусусиятининг ўзгаришига олиб келган ишлар ҳажмининг қисқариши муносабати билан меҳнат шартномаси бекор қилинганда ишда қолдириш учун имтиёзли ҳуқуқ Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодекси 103-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида кўрсатилган ходимлар тоифаларига берилади.
43. Агар ходимлар Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодекси 103-моддасининг биринчи ва иккинчи қисмларида мувофиқ ишда қолдиришда афзаллик ҳуқуқига эга бўлмасалар, у ҳолда ходимларни ишда қолдиришда афзаллик бериладиган қуйидаги ҳолатлар инобатга олинади:
- а) ногиронлик; б) ишлаётган ёлғиз онанинг қарамоғида 14 ёшга тўлмаган болалар мавжудлиги. в) пенсия ёшига яқинлашиб қолганлик (аёллар 53 ёш, эркеклар 58 ёш);
44. Грант тизимига асосан молиялаштирилган лойиҳалар ҳар йили 2 маротаба мониторингдан ўтказилади. Молиялаштириш тўхтатилган лойиҳадаги ходимларни бошқа лойиҳаларга ўтказиш ва иш билан таъминлашни амалга ошириш учун лойиҳа иштирокчилари билан меҳнат шартномаси 1 йилга тузилади.
45. Меҳнат таътилига шартнома тузилган йилда чиқилиши керак. Асосий кўшимча таътил 1-иловага мувофиқ таъминланади
- 46. Ходимларни маъсулятсизликларини инобатга олган ҳолда ишдан озод этиш:**
- а) ўз меҳнат вазифаларини ҳалол бажармаган, лавозим йуриқномасига амал қилмаган, **Иш берувчининг** фармойишлари ва буйруқларини ўз вақтида ва сифатли ижро этмаган;

- б) ички меҳнат тартиби қоидаларига, ўрнатилган меҳнат режимига ва меҳнат интизомига риоя қилмаган 3 марталик оғохлантиришдан сунг (хуқуқий бўлим ва касаба уюшмасини хулосаларига асосан);

V. МЕҲНАТГА ҲАҚ ТЎЛАШ. КАФОЛАТЛИ ТЎЛОВЛАР ВА КОМПЕНСАЦИЯ ТЎЛОВЛАРИ.

47. Меҳнат ҳақи Ягона тариф сеткаси бўйича тўланади. Тариф сеткасининг бошланғич разряди сифатида биринчи разряд ставкаси белгилаб қўйилади (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 11 январдаги 6-сон қарорига асосан). Моддий ёрдамлар учун ҳисоб китоблар ўрнатилган энг кам иш ҳақининг миқдоридан фойдаланиб амалга ошириш жорий қилинади.
48. Ўзбекистон Республикаси Ҳукумати томонидан меҳнатга ҳақ тўлашнинг Ягона тариф сеткасини янада такомиллаштириш тўғрисида қарор қабул қилинса Бирлашманинг тариф сеткаси ҳам қайта кўриб чиқилиши лозим.
49. Бирлашмада меҳнатга ҳақ тўлашнинг вақтбай ва ишбай шакллари қўлланилиб, бунда вақтбай-мукофотли (ёки оддий вақтбай) ҳамда бевосита ишбай (ёки ишбай-мукофотли, ишбай-прогрессив, билвосита ишбай, аккорд) меҳнатга ҳақ тўлаш тизимларидан фойдаланилади.
50. Иш ҳақи Ўзбекистон Фанлар акамемияси томонидан тавсия этилган тариф сеткаси бўйича тўланади.
51. Бирлашма бўйича ўртача иш ҳақи Ўзбекистон Республикасида белгиланган энг кам иш ҳақининг **3** бараваридан кам бўлмаган миқдорга етказилади. Бунда меҳнатга ҳақ тўлаш фондининг тариф қисми 50 фоиздан кам бўлмайди.
52. Иш ҳақини тўлаш муддатлари:
- биринчи ярим ой учун - жорий ойнинг 20 санасигача;
 - иккинчи ярим ой учун - кейинги ойнинг 5 санасигача;
53. Ходимнинг розилиги билан иш ҳақининг бир қисми унинг пластик карточкасига ўтказиб берилади, бундай ўтказма миқдори тўланадиган сумманинг 70% фоизидан дан ошмайди.
54. **Иш берувчи** меҳнатга ҳақ тўлашга ва меҳнатни меъёрлаштиришга оид локал ҳужжатларни, шунингдек уларни жорий этиш тартибини **Касаба уюшма қўмитаси** билан келишиб олади.
55. **Иш берувчининг** кўрсатмасига биноан иш берувчи ва меҳнат жамоаси манфаатларига доир вазифаларни бажариш (малака ошириш, хизмат сафарига бўлиш, тиббий кўриқдан ўтиш, навбатчилик, дарслар ўтказиш ва бошқа турли тадбирларда қатнашиш) мақсадида ходим ўз асосий ишидан озод этилади.
56. Қишлоқ хўжалиги ишларига жалб этилган ходимларга меҳнат ҳақи хар бир ишлаган куни учун ўртача ойлик иш ҳақидан кам бўлмаган ҳисобда амалга оширилади. Бу ишга жалб этилган ходимларни кўрпа, тўшак, ёстик, қозон челақлар билан таъминланади, уларга медикаментлар харид қилиш учун маблағ ажратилади.

57. Томонлар касаба уюшмаси аъзоларининг ёзма аризалари асосида касаба уюшмаси аъзолик бадалларини ойлик иш ҳаққининг 1 (бир) фоизи миқдорида бирлашма бухгалтерияси орқали марказлашган ҳолда ўтказиш йўли билан тўланиши тартибини сақлаб қоладилар.
58. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 19 мартдаги 88-сонли «Иш ҳақи ўз вақтида тўланишига доир қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида»ги қарорининг бажарилишини таъминлаш мақсадида муассасада иш ҳақининг ўз вақтида ва тўлиқ берилиши таъминланади. Қарздорлик мавжуд бўлган ҳолларда мутасадди идораларга ёзма мурожаатлар билан чиқилади.
59. Иш берувчи меҳнатга ҳақ тўлашга ва меҳнатни меъёрлаштиришга оид локал ҳужжатларни, шунингдек, уларни жорий этиш тартибини касаба уюшмаси қўмитаси билан келишиб олади.
60. **Бирлашмада** оширилган миқдордаги меҳнат ҳақи, устамалар, қўшимча тўловлар ва компенсацияларнинг қуйидаги турлари ва миқдорлари ўрнатилади:
- тунги вақтдаги иш учун бир ярим баравар ҳақ тўланади;
 - иш вақтидан ташқари ишлар, дам олиш ва байрам кунларидаги иш учун - икки баравар миқдорда ҳақ тўланади;
 - ходимларга бир неча касб ва лавозим асосида ишлаганлик, хизмат кўрсатиш зонасини кенгайтирганлик, ишлар ҳажмини кўпайтирганлик учун қўшимча ҳақ тўлаш миқдори меҳнат шартномаси томонларининг келишуви бўйича белгиланади, лекин лавозим маоши (тариф ставкаси)нинг _____% дан кам бўлмаслиги керак. (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 18 октябрдаги 297-сон билан тасдиқланган «Ўриндошлик асосида ҳамда бир неча касбда ва лавозимда ишлаш тартиби тўғрисидаги низом» қоидалари бажарилади);
61. Ўзбекистон Республикаси ичидаги хизмат сафарлари учун тўланадиган тўловлар Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлиги ва Бандлик ва меҳнат мунсосабатларитомонидан 2003 йил 24 июлда 83 ва №7/12-сон билан тасдиқланган ва Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2003 йил 29 августда 1268-рақам билан рўйхатга олинган «Ўзбекистон Республикаси бўйлаб хизмат сафарлари тўғрисидаги йўриқнома»га ҳамда Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 171-моддасига асосан қуйидагиларни ўз ичига олади:
- а) йўлқира харажатлари - норматив асосида;
 - б) доимий турар жойидан бошқа жойда яшаш, шу жумладан уй-жой ижараси билан боғлиқ харажатлар;
 - в) суткалик харажатлар;
 - г) Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 148-моддасига биноан ходим томонидан иш берувчининг рухсати ёки розилиги билан қилинган бошқа харажатлар (ходимга тегишли мол-мулкдан фойдаланганлик учун, транспорт воситаларининг амортизацияси ва бошқалар) иш берувчи ҳисобидан ходим билан иш берувчи ўртасидаги келишувга биноан белгилаб қўйилади.
62. Ўзбекистон Республикасидан ташқаридаги хизмат сафарлари учун тўланадиган компенсациялар (Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2015 йил 19 ноябрда 2730-сон билан рўйхатга олинган Ўзбекистон Республикаси молия вазирининг 2015 йил 19 октябрдаги 92-сон буйруғи билан тасдиқланган) «Вазирликлар, идоралар, корхоналар ва ташкилотлар ходимлари Ўзбекистон Республикаси ташқарисига хизмат сафарига юборилганда хизмат сафари харажатлари учун маблағлар бериш тартиби тўғрисидаги Низом»га биноан

- амалга оширилади;
- иш жараёнида зарарсизлантириш воситаларидан фойдаланганлиги учун хожатхона фаррошларининг лавозим маошларига 10 фоиз миқдорида компенсация.
 - 63. Ходимларни тайёрлаш ва қайта тайёрлашга, улар малакасини оширишга (асосий ишидан озод этилиб ёки этилмасдан) жалб қилинган юқори малакали ходимлар, раҳбарлар, мутахассислар меҳнатига қўшимча ҳақ тўланади.
 - 64. Бирлашма директорининг кўрсатмасига биноан иш берувчи ва меҳнат жамоаси манфаатларига доир вазифаларни бажариш (малака ошириш, хизмат сафарида бўлиш, навбатчилик, дарслар ўтказиш ва бошқа турли тадбирларда қатнашиш) мақсадида ходим ўз асосий ишидан озод этилади. Агар юқорида кўрсатилган тадбирлар иш вақтида ўтказилса, бу ҳолда ходимнинг ўртача иш ҳақи сақланиб қолади-мазкур тадбирлар ишдан ташқари вақтда ўтказилса, ходимга сарф қилинган вақтига мутаносиб қўшимча дам олиш вақти берилади.
 - 65. Меҳнатни ташкил этишнинг прогрессив шаклларини қўллаш, иш сифатини кўтариш, касб маҳоратини юксалтириш ишларида жамоанинг ва алоҳида ходимларнинг моддий манфаатдорлигини кучайтириш мақсадида Бирлашма директори касаба уюшмаси кўмитаси билан келишган ҳолда бошқа турдаги устамаларни ўрнатиши мумкин (масалан: юқори касб маҳорати учун, кўп йиллик узлуксиз хизматлари учун, меҳнатдаги юқори ютуқлари учун, бажараётган ишининг мураккаблиги учун ёки алоҳида муҳим ишлар учун уларни бажариш вақтига). Устамалар ҳажми ҳар бир ходимнинг бажараётган иш сифатини ошириш учун қўшаётган ҳиссасига қараб, профессор-ўқитувчи ва ишчи-ходимларга устама ҳақ белгилаш, қайта кўриб чиқиш, бекор қилиш бўйича тузилган комиссия таклифи асосида иш берувчи томонидан белгиланади. Комиссия таркиби Бирлашма Илмий Кенгаши қарори билан тасдиқланади. Мазкур ходимлар ҳақидаги маълумотлар ошкоралиги таъминланади. Меҳнат самарадорлигига салбий таъсир кўрсатадиган ходимларга белгиланган барча устамалар бекор қилинади ёки камайтиради.
 - 66. Қишлоқ хўжалиги ишларига жалб этилган ходимларга меҳнат ҳақи ҳар бир ишлаган кунга учун ўртача ойлик иш ҳақидан кам бўлмаган ҳисобда амалга оширилади.
 - 67. Илмий даража ва илмий унвонга эга ходимлар ва ходимларнинг лавозим маошларига фаолият самарадорлигига қараб иш берувчи томонидан устамалар белгиланади.
 - 68. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2012 йил 10 декабрдаги ПҚ-1875 сонли “Чет тилларини ўрганиш тизимини янада такомиллаштириш чоратадбирлари”ги Қарори билан белгилаб қўйилган вазифаларни амалга оширишга кўмаклашиш мақсадида ходимлар фарзандларининг чет тилларига ўқитиш учун иш берувчи ҳисобидан моддий кўмак бериш мумкин.
 - 69. “Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 28 декабрдаги ПФ-5290-сонли «2018 йилда расмий саналарни нишонлаш даврида қўшимча ишланмайдиган кунларни белгилаш ва дам олиш кунларини кўчириш тўғрисида»ги Фармонига биноан 2018 йилнинг 2 январни, 20 мартни, 31 августи қўшимча дам олиш кунлари деб ҳисобланади.
 - Қўшимча дам олиш кунлари ҳар йилги меҳнат таътилининг давомийлигини уч иш кунига қисқартириш ҳисобига қопланади, ҳар йилги меҳнат таътили даврида сақланадиган ўртача ойлик иш ҳақи миқдорини ҳисоблашда меҳнат таътилининг

амалдаги давомийлиги ҳисобга олинади, унга 2018 йил 2 январк, 20 март ва 31 августдаги қўшимча дам олиш кунлари қўшилади.

-Ҳар йиллик меҳнат таътилининг давомийлиги қисқартиришни ҳисобга олган ҳолда ҳам йиллик таътил давомийлиги 15 иш кунидан кам бўлмаслиги таъминланади”.

VI. МЕҲНАТ ИНТИЗОМИ

70.Тарафлар ходимлар томонидан меҳнат вазифаларининг бажарилиши меҳнат шартномалари, таркибий бўлинмалар тўғрисидаги Низомлар, лавозим йўриқномалари, Бирлашма Устави ҳамда Ички меҳнат тартиби қоидаларига биноан таъминланишини назорат қиладилар.

-Ички интизомни белгиловчи ҳужжатлар ходимларга таништирилиши Иш берувчининг мажбурияти ҳисобланади. Интизом қоидалари билан таништирилмаган ходимга мазкур қоидаларнинг бузилиши важи билан интизомий жазо чоралари қўлланилиши мумкин эмас.

-Меҳнат интизомини бузганлик учун интизомий жазоларни қўллашга белгиланган муддатлар (Меҳнат кодексининг 182-моддаси) ўтиб кетгандан кейин йўл қўйилмайди.

-Интизомий жазо амал қилиб турган муддат мобайнида (Меҳнат кодексининг 183-моддаси) ходимга нисбатан рағбатлантириш чоралари қўлланилмайди.

-Интизомий жазо қўлланилишидан аввал ходимдан ёзма равишда тушунтириш хати талаб қилиниши лозим.

71.Иш берувчи ходимларни:

- фаолият самарадорлиги, эришган муваффақиятлари учун тармоқ ва давлат мукофотларига тақдим этиш;
- юбилей саналарида табриклаш;
- пул мукофотлари ёки қимматбаҳо совғалар билан тақдирлаш;
- ташаккур эълон қилиш орқали рағбатлантиришни ўз зиммасига олади.

VII. МЕҲНАТ ШАРТНОМАСИ ТАРАФЛАРИНИНГ МОДДИЙ ЖАВОБГАРЛИГИ

72.Иш берувчи қуйидаги ҳолларда бир йўла бериладиган нафақа тўлайди:

а) ходимнинг меҳнат вазифаларини бажариш билан боғлиқ ҳолда вафот этиши муносабати билан унинг олти йиллик ўртача иш ҳақидан кам бўлмаган миқдорида (Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 194-моддасига асосан);

б) ходимнинг меҳнат вазифаларини бажариш билан боғлиқ ҳолда соғлигига шикаст етказилганлиги муносабати билан унинг бир йиллик иш ҳақи миқдорида, қарамоғида беш ва ундан кўп шахс бўлган ходимларга - йиллик иш ҳақининг 1,5 баравари миқдорида.

73. Иш берувчига зарар етказилган чоғдаги аниқ ҳолатларни ҳисобга олиб, айбдор ходимдан зарарни ундиришдан қисман ёки тўлиқ воз кечишга ҳақли. Бундай ҳолда етказилган зарар Бирлашма фойдаси ҳисобидан қопланади.

74. Бевосита пул ёки товар-моддий бойликлари билан муомала қиладиган ходимлар махсус ёзма шартнома асосида уларга ишониб топширилган моддий

бойликларнинг сақланиши учун тўлиқ моддий жавобгар бўладилар. Тўлиқ моддий жавобгарлик ҳақида шартнома тузилиши лозим бўлган ходимларнинг рўйхати 2-иловада келтирилган. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2012 йил 14 февралда 2326-сон билан рўйхатга олинган “Давлат бошқаруви органлари ва маҳаллий давлат ҳокимияти органларида қонун ҳужжатларининг туркумлаштирилган ҳисобини юритиш қоидалари”га биноан бундай органларнинг **юримдик хизмат ходими (юрисконсульти)** билан, Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2015 йил 22 июнда 2687-рақам билан рўйхатга олинган “Юримдик шахслар томонидан касса операцияларини амалга ошириш қоидалари”га биноан **кассир (ғазначи)** билан тўлиқ моддий жавобгарлик тўғрисида шартнома тузилиши шарт.

VIII. МЕХНАТНИ МУХОФАЗА ҚИЛИШ

75.Тарафлар мажбуриятлари:

- мазкур Шартномага илова сифатида ҳар йили тузиладиган меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича Битимга биноан иш ўринларида меҳнат шароитларини, меҳнатни муҳофаза қилиш ва техника хавфсизлиги аҳволини яхшилаш юзасидан тадбирлар бажарилишини;
- меҳнат муҳофазаси тадбирларини молиялаштириш учун Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2008 йил 12 ноябрдаги 245-сон Қарори билан тасдиқланган “Корхоналар, ташкилотлар ва муассасаларда меҳнатни муҳофаза қилиш жамғармасини ташкил этиш ва унинг маблағларидан фойдаланиш тартиби тўғрисидаги Низом”га биноан Меҳнатни муҳофаза қилиш фондини барпо этиш;
- меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича нафар вакилларни мазкур **Шартноманинг** амал қилиш муддатига сайлаб қўйиш мажбуриятларини ўз зиммаларига оладилар;
- Ходимлар уларнинг меҳнат вазифасини бажариш билан боғлиқ ҳолда жароҳатланиши, касб касалликларига чалиниши ёки саломатликнинг бошқа хил шикастланиши туфайли етказилган зарар учун институт уларнинг олдида моддий жавобгар эканлигидан келиб чиқиб, институтнинг моддий жавобгар эканлигини тамонлар қайд этади.

76. **Иш берувчи:**

Бирлашманинг харажатлар сметасига меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича маблағлар киритиш ва ушбу маблағларни календар йили давомида қуйидаги йўналишларда ишлатилиши таъминлаш:

- меҳнат муҳофазаси бўйича битим, меҳнат шароитларини яхшилаш, ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисалар ва касб касалликларининг олдини олиш санитария-соғломлаштириш тадбирлари (3-илова);
- махсус кийим, махсус пойабзал ва бошқа шахсий ҳимоя воситалари харид қилиш учун (4-илова);
- сут ёки унга тенглаштирилган бошқа озиқ-овқат маҳсулотлари сотиб олиш учун;
- гигиена воситалари (ювиш воситалари ёки совун) учун цех (бўлим), участка ва ишлаб чиқаришлар бўйича тақсимлаб чиққан ҳолда ажратиш мажбуриятини ўз зиммасига олади. Мазкур тадбирлар учун ажратилган маблағларни бошқа мақсадларга сарфлаш ман этилади.

-Меҳнат муҳофазаси бўйича битим Ўзбекистон қасаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши 2017 йил 4 апрелдаги 6-44“с”-сонли қарори билан тасдиқланган “Меҳнатни муҳофаза қилиш тадбирларини режалаштириш бўйича тавсиялар”га биноан тузилади.

77.Меҳнат хавфсизлиги стандартларига қатъий ва аниқ амал қилиш устидан назоратни олиб бориш муассасанинг меҳнат муҳофазаси хизмати ёки раҳбарлардан бирининг зиммасига юклатилади.

Ўзбекистон Республикасининг “Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида”ги Қонуни (янги таҳрири) 12-моддаси талабларига асосан, ходимларининг сони эллик киши ва ундан ортиқ бўлган ҳар бир ташкилотда меҳнатни муҳофаза қилиш талабларига риоя этилишини таъминлаш, уларнинг бажарилиши устидан назоратни амалга ошириш мақсадида меҳнатни муҳофаза қилиш хизмати ташкил этилади ёки меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича тегишли тайёргарликка эга бўлган мутахассис лавозими жорий этилади. Элликта ва ундан ортиқ транспорт воситаси мавжуд бўлган ташкилотда йўл ҳаракати хавфсизлиги хизмати ҳам ташкил этилади ёки йўл ҳаракати хавфсизлиги бўйича мутахассис лавозими жорий этилади.

Меҳнатни муҳофаза қилиш хизматининг вазифалари меҳнатни муҳофаза қилиш соҳасидаги хизматлар бозорининг профессионал иштирокчилари томонидан шартнома асосида амалга оширилиши мумкин.

78.Ўтган йилда ишлаб чиқаришдаги шикастланиш ва касб касалликлари ҳолати йилнинг биринчи февралигача таҳлил қилиб чиқилади, меҳнат муҳофазасини яхшилаш режаси ва санитария-соғломлаштириш тадбирларининг бажарилишига яқун ясалади (Агар Бирлашмада бахтсиз ходиса юз берган бўлса).

79.Меҳнат муҳофазаси бурчагини ташкил этади ҳамда тарғибот-ташвиқот воситалари, плакатлар ва бошқа анжомларни сотиб олади.

80.Бирлашмани қиш мавсумида ишлашга тайёрлаш билан боғлиқ барча тадбирлари ҳар йили 1 октябрга қадар бажарилади.

81.Санитария-маиший хоналарнинг узлуксиз ишлашини ва уларнинг тегишли ҳолатда сақланишини таъминлайди.

82.Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2009 йил 24 июндаги 177-сонли қарори билан тасдиқланган “Иш берувчининг фуқаролик жавобгарлигини мажбурий суғурта қилиш қоидалари” талабларига мувофиқ ходимларини ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ходисалар ва касб касалликларидан суғурта қилади.

83.Ҳар беш йилда камида бир марта меҳнат шароитларига баҳо беришнинг Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари билан Ўзбекистон Республикаси Соғлиқни сақлаш вазирлиги томонидан тасдиқланган ҳамда Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 1996 йил 28 майда 247-сон билан рўйхатга олинган “Меҳнат шароитларини баҳолаш ва меҳнат шароитлари бўйича иш ўринларини шаҳодатдан ўтказиш” услуги асосида иш ўринларини меҳнат шароитлари бўйича шаҳодат (аттестация)дан ўтказилади.

84.Меҳнат кодексининг 217-моддасига кўра махсус кийим, пойабзал ва бошқа шахсий ҳимоя воситалари билан бепул таъминланиш ҳуқуқини берадиган ишларда ишловчи ходимларни рўйхатга мувофиқ, белгиланган муддатларда махсус кийим ва бошқа шахсий ҳимоя воситалари билан таъминлайди.

85.Меҳнат кодексининг 214-моддасига кўра унда кўрсатиб ўтилган ходимларнинг, Соғлиқни сақлаш вазирлигининг 2012 йил 10 июлдаги 200-сонли буйруғи билан

- белгиланган тартибда дастлабки тарзда ва кейинчалик вақти-вақти билан тиббий кўриқдан ўтказилишини ходимларнинг чиқимдор бўлмаган ҳолда ташкил қилинишини 5-иловага мувофиқ таъминлайди.
86. Ходимларни меҳнат муҳофазаси бўйича ўқитиш ҳамда билимларини текшириш тўғрисидаги намунавий Низом (Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 1996 йил 14 августда 272-рақам билан рўйхатга олинган) талабларига биноан ходимларни меҳнат муҳофазаси бўйича ўқитади ҳамда билимларини текшириш ишларини ташкил этади.
87. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 1995 йил 18 декабрда 196-рақам билан рўйхатдан ўтказилган “Меҳнат муҳофазаси бўйича вакил ҳақида”ги низомга кўра сайланган Меҳнат муҳофазаси бўйича вакилларни сайлангандан сўнг бир ой ичида касаба уюшма қўмитаси иштирокида ўқишини ташкил қилади.
88. Ўзбекистон Республикаси “Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида”ги Қонуни (янги таҳрири)га мувофиқ меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича вакил этилган шахсга ўз зиммасига юклатилган вазифаларни бажариши учун ҳар ҳафтада камида икки соат иш вақти ажратилади ва бу вақт учун иш жойи (лавозими) бўйича ўртача ойлик иш ҳақи сақлаб қолинади.
89. Бирлашмада мавжуд касб ва иш турлари бўйича йўриқномаларни (Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2000 йил 7-январда 870-сон билан рўйхатга олинган “Меҳнат муҳофазаси бўйича йўриқномаларни ишлаб чиқиш тўғрисида”ги Низом) ишлаб чиқилишини назорат қилади.
90. Бирлашмада меҳнатни муҳофаза қилиш жамғармасини (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2008 йил 12 ноябрдаги 245-сон қарори билан тасдиқланган низом) ташкил этади.

Касаба уюшмаси қўмитасининг мажбуриятлари

91. Касаба уюшма қўмитасининг меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича комиссияси таркибини тасдиқлайди, касаба уюшмаси фаоллари ўқувини ўтказди.
92. Меҳнат муҳофазаси вакиллари ва меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича комиссия аъзолари ёрдамида ходимларнинг меҳнат муҳофазаси талабларига қандай амал қилишаётганликлари устидан доимий назорат ўрнатади.
93. Ходимларга бериладиган махсус кийим ва шахсий ҳимоя воситаларининг бутунлиги, ишга яроқлилиги, улардан мажбурий фойдаланилишни назорат қилиб боради.
94. Ўзбекистон Республикасининг “Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида”ги Қонуни 12-моддаси талабларига асосан, меҳнат муҳофазаси ишларини ташкил этилишини назорат қилади.
95. Ушбу шартноманинг меҳнатни муҳофаза қилиш бўлими ва унинг меҳнат муҳофазаси бўйича битими лойиҳаларига таклифларни тўплайди ва уларни меҳнат жамоалари мажлисларида муҳокама этилишини ташкил қилади.
96. Меҳнат кодексининг 214-моддасига кўра унда кўрсатиб ўтилган ходимларнинг, Соғлиқни сақлаш вазирлигининг 2012 йил 10 июлдаги 200-сонли буйруғи билан белгиланган тартибда дастлабки тарзда ва кейинчалик вақти-вақти билан тиббий кўриқдан ўтказилишини ҳамда ходимларнинг чиқимдор бўлмаган ҳолда ташкил қилинишини назорат қилади. Шунингдек:
- касаба уюшмасининг меҳнат муҳофазаси бўйича жамоатчи вакили ишлаб

чиқаришдаги бахтсиз ҳодисалар ва касб касалликларини текширишда, тиббий-мехнат эксперт комиссияси (ТМЭК) мажлисларида иштирок этади ёки иштирок этиш учун юқори касаба уюшма ташкилотларининг масъул ходимларини таклиф этади;

- ташкилотнинг раҳбарларидан ва бошқа мансабдор шахсларидан меҳнат шароитлари ва муҳофазаси тўғрисида, шунингдек ишлаб чиқаришдаги барча бахтсиз ҳодисалар ҳамда касб касалликлари ҳақида ахборот олади;
- ходимларнинг ҳаёти ва соғлиғига хавф туғилган ҳолларда ишларни тўхтатиб туриш, шунингдек меҳнатни муҳофаза қилишга оид талабларнинг бузилишларини бартараф этиш тўғрисида иш берувчига таклифлар киритади;
- ишлаб чиқариш объектларини ва ишлаб чиқариш воситаларини синаш ҳамда фойдаланишга қабул қилиш бўйича комиссиялар ишида мустақил эксперт сифатида иштирок этади;
- меҳнатни муҳофаза қилиш масалалари бўйича техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар ва норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар лойиҳаларини ишлаб чиқишда иштирок этади;
- меҳнатни муҳофаза қилишга оид талабларни бузганликда, ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисалар фактларини яширганликда айбдор шахсларни жавобгарликка тортиш тўғрисидаги талаблар билан тегишли органларга мурожаат қилади;
- меҳнат вазифаларини бажариши билан боғлиқ ҳолда майиб бўлиши ёки соғлиғининг бошқача тарзда шикастланиши туфайли етказилган зарарнинг ўрни қопланиши учун ҳамда ходимларнинг соғлиғи ва меҳнати муҳофаза қилинишига бўлган ҳуқуқлари чекланган бошқа ҳолларда ходимнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиб судга мурожаат этади;
- меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари, жамоа шартномаларида ва келишувларида назарда тутилган мажбуриятлар бузилганлиги, шунингдек меҳнат шароитларининг ўзгариши билан боғлиқ меҳнат низоларини кўриб чиқишда иштирок этади.

Иш берувчи касаба уюшма кўмитаси билан ҳамкорликда:

97. Меҳнат муҳофазаси бўйича энг яхши вакиллар ва меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича комиссиясининг энг яхши аъзоларини тақдирлайди. Ғолибларни Ўзбекистон таълим, фан ва маданият ходимлари касаба уюшмаси Марказий кенгаши Раёсатининг 2012 йил “11” июлдаги 4-810-сонли қарори билан тасдиқланган “Меҳнат муҳофазаси бўйича жамоат назоратини энг яхши ташкил этиш юзасидан республика кўрик-танлови тўғрисида”ги Низомда белгиланган тартибда юқори касаба уюшма ташкилотларига тавсия этади.
98. Ҳомонлар шунга келишдики, амалдаги қонунларга мувофиқ иш берувчи жабрланувчига ёки зарар тўловларини олиш ҳуқуқига эга бўлган шахсларга қуйидагиларни:
- Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2005 йил 11 февралдаги 60-сонли қарори билан тасдиқланган ходимларга уларнинг меҳнат вазифасини бажариш билан боғлиқ ҳолда жароҳатланиши, касб касалликларига чалиниши ёки саломатликнинг бошқа хил шикастланиши туфайли етказилган зарарни тўлаш қоидаларида белгиланган етказилган зарар тўловларини ўз вақтида

- тўлайди, шунингдек, дафн этиш харажатлари қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ва миқдорларда қопланишини ўз зиммасига олади;
- ходим ишлаб чиқаришга боғлиқ ҳолда жароҳатланганда ёки касб касалликлари оқибатида вақтинчалик меҳнат лаёқатини йўқотганда (Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 28 февралдаги 71-сонли қарори билан тасдиқланган “Вақтинчалик меҳнатга лаёқатсизлик бўйича нафақалар тўлаш чегарасини такомиллаштириш тўғрисида”ги қарорига Вазирлар Маҳкамасининг 2002 йил 31 майдаги 188-сонли қарори билан ўзгартиришлар киритилган) ўртача ойлик иш ҳақининг 100 фоизи миқдорида ҳақ тўлайди;
 - тиббий-меҳнат эксперт комиссияси (ТМЭК) ёки Тиббий маслаҳат ҳайъати (ТМХ) хулосасига мувофиқ жабрланувчи илгариги ишини бажаришга қодир бўлмаса иш берувчи жабрланувчининг розилиги билан уни бошқа янги касбга ўқитиш мажбуриятини ўз зиммасига олади;
 - ўқиш давомида жабрланувчига аввалги иш жойидаги ўртача ойлик иш ҳақи тўланиб турилади ва ўқиш билан боғлиқ барча сарф-харажатларни ўз зиммасига олади.
- Юқоридаги бандларда кўрсатилган тадбирларни молиялаштириш уларни келгуси йил харажатлар сметасига киритган ҳолда иш берувчи томонидан молия идораларида ҳимоя қилиш орқали амалга оширилади.

IX. ИЖТИМОЙ СУҒУРТА. ИЖТИМОЙ ИМТИЁЗ ВА КАФОЛАТЛАР

99. Тарафлар Ўзбекистон Республикаси Президенти ташаббуси билан ҳар йили қабул қилинадиган ижтимоий йўналишдаги Давлат дастурларини амалга ошириш учун чора-тадбирлар ишлаб чиқиш ва қатъий бажарилишига эришиш мажбуриятини ўз зиммасига оладилар.
100. Тарафлар Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг қуйидаги моддаларида назарда тутилган кафолатларга риоя этиш ва имтиёзлар бериш мажбуриятини ўз зиммасига оладилар:
- а) 1941-1945 йиллардаги уруш қатнашчилари ва имтиёзлари бўйича уларга тенглаштирилган шахслар учун (103, 144, 150-моддалар);
 - б) атом объектларидаги фалокатлар оқибатларини бартараф этиш ишлари қатнашчилари ва уларга тенглаштирилган шахслар учун (103-модда);
 - в) I ва II гуруҳ ногиронлари учун (68, 135, 143, 144, 150, 214, 220-моддалар).
101. Иш берувчи қуйидаги миқдорларда вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик нафақасини тўлаб бориш мажбуриятини ўз зиммасига олади:
- иккинчи жаҳон уруши қатнашчиларига, байналминалчи жангчиларга ва уларга тенглаштирилган шахсларга, қарамоғида 16 ёшга тўлмаган уч ва ундан ортиқ фарзанди бор ходимларга, Чернобил АЭСдаги ҳалокат оқибатларини бартараф этишда иштирок этган ходимларга, Чернобил АЭСдаги ҳалокат натижасида радиоактив ифлосланган зонадан эвакуация қилинган ва кўчириб келинган ходимларга (агар уларда қон яратиш органлари (ўткир лейкозлар), қалқонсимон без (аденомалар, рак) касалликлари ҳамда рақни келтириб чиқарувчи ўсимталар мавжуд бўлса), ядровий полигонлар ва бошқа радиация-ядровий объектларда ҳарбий хизматни ўтаган пенсия ёшидаги ногирон ходимларга, уч ва ундан ортиқ фарзанди бор аёлларга, шунингдек, меҳнатда майиб бўлиши ёки касб касаллиги

натижасида вақтинча меҳнатга лаёқатсиз ходимларга – иш ҳақининг тўлиқ миқдориди;

- ижтимоий аҳамиятга молик касалликлар бўйича рўйхатда турувчи ходимларга уларнинг давлат ижтимоий суғуртаси бадалларини тўлаган даври (умумий иш стажи)га қараб – иш ҳақининг 60 дан 100 фоизигача;

- бошқа ҳолларда, ходимнинг умумий иш стажига қараб - иш ҳақининг 60 дан 80 фоизигача.

102.Иш берувчи Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 1995 йил 20 декабрда 198-рақам билан рўйхатга олинган “Ишлаб турган пенсионерларга пенсия тўлаш тартиби”га биноан ишлаётган пенсионерларга ўтган ой учун пенсияни ойнанинг иккинчи ярми учун тўланадиган иш ҳақи билан бир вақтда тўлаб бориш мажбуриятини ўз зиммасига олади.

103.Иш берувчи ходимларни йилида камида бир марта эпидемия хавфи мавжуд бўлган касалликлардан таълим муассаса ҳисобидан эмлаб бориш мажбуриятини ўз зиммасига олади.

104.Иш берувчи ишлаётган пенсионерларга ўтган ой учун пенсияни ойнанинг иккинчи ярми учун тўланадиган иш ҳақи билан бир вақтда тўлаб бориш мажбуриятини ўз зиммасига олади (Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2011 йил 30 апрелда 2222-рақам билан рўйхатга олинган «Ишловчи пенсионерларга пенсия тўлаш тартиби тўғрисидаги Низом”га биноан).

105.Иш берувчи (бюджет ташкилотларидан ташқари) ўз маблағлари мавжуд бўлган ҳолларда, кейинчалик тўланган суммаларни Пенсия жамғармаси маблағлари ҳисобидан қоплаш эвазига пенсиялар ва нафақаларни иш ҳақини тўлаш кунда ўз маблағлари ҳисобидан тўлашни амалга ошириш мажбуриятини олади. (Адлия вазирлигидан 2016 йил 3 ноябрқ 2836 сон билан рўйхатдан ўтган “Ягона ижтимоий тўловни тақсимлаш, шунингдек харажатларни қоплаш бўйича суммаларнинг тўланишини ҳамда ташкилотлар томонидан пенсия, нафақа ва бошқа тўловлар учун харажатлар амалга оширилиши тартиби тўғрисидаги Низом”).

106.Тарафлар Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари вазирлигининг 2002 йил 1 апрелдаги 21-сон буйруғи билан тасдиқланган “Давлат ижтимоий суғуртаси бўйича нафақалар тайинлаш ва тўлаш тартиби тўғрисида”ги Низом талабларига амал қиладилар.

107.Ходим сурункасига бир ойдан ортиқ касал бўлганида унинг илтимосига кўра белгиланган миқдорда унга моддий ёрдам кўрсатилади.

108.Иш берувчи:

муассасада пенсияга чиқишидан олдин камида _____ йил ишлаган пенсионерларни йилда бир марта бепул тиббий кўрикдан ўтиши ва даволанишини ташкил этиш;

-ишламайдиган пенсионерларнинг меҳнат жамоасининг жамоат ҳаётида иштирок этишлари учун шароитлар яратишни, шунингдек ҳар йили пенсионерлардан, айниқса яққа-ёлғизлардан хабар олиш, туғилган кунларида ва байрамларда уларга эсдалик совғалари беришни, уларнинг уй- жой, маиший муаммоларини ҳал этишда кўмаклашишни, шунингдек муқаддас жойларга ва зиёратгоҳларга экскурсиялар ташкиллаштиришни ва бошқа ижтимоий аҳамиятли тадбирларни амалга ошириш учун шароит яратишни ўз зиммасига олади (Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2016 йил 28 декабрдаги ПФ-4906 сон “Ўзбекистон фахрийларни ижтимоий қўллаб-

қувватлаш «Нуроний» жамғармаси фаолиятини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги Фармони).

109. Иш берувчи кўп болали, кам таъминланган, Бирлашмада кўп йиллар мобайнида меҳнат қилган собиқ ходимларга бир йўла моддий ёрдам кўрсатиб боришни ўз зиммасига олади.
110. Ўсиб келаётган ёш авлодга ғамхўрлик кўрсатиш мақсадида тарафлар қуйидаги мажбуриятларни оладилар:
- ходимлар фарзандларига ҳар йили янги йил совғаларини Бирлашма ва касаба уюшмаси ҳисобидан топширилишини ташкил этиш;
 - ходимларга болалар соғломлаштириш оромгоҳлари йўлланмалари нархини, 16 ёшга тўлмаган ногирон фарзанди бор ходимларга эса, дам олиш уйлари, санаторийлар, профилакторий йўлланмаларини нархи арзонлаштирилган ҳолда бериш.
111. Шунингдек, тарафлар:
- ҳар йили ўқув йили бошланиши арафасида умумтаълим мактабларида таҳсил олаётган кўп болали, кам таъминланган ходимлар фарзандлари учун ҳар бир болага Ўзбекистон Республикасида ўрнатилган энг кам иш ҳақининг _____ фоизи ҳисобидан келиб чиққан ҳолда дарсликлар ва ўқув қуроллари харид қилишни;
 - ҳар йили ходимлар фарзандларига янги йил совғаларининг Бирлашма ҳисобидан топширилишини;
 - ходимлар фарзандларининг болалар соғломлаштириш оромгоҳларида дам олишларини;
 - ходимларга болалар соғломлаштириш оромгоҳлари йўлланмалари нархини, 16 ёшга тўлмаган ногирон фарзанди бор ходимларга эса дам олиш уйлари, санаторийлар, профилакторий йўлланмалари нархини **муассаса** ҳисобидан тўлаб беришни таъминлайдилар.
112. Тарафлар ходимларни **муассасанинг** ёрдамчи хўжалигида етиштирилган гўшт-сут маҳсулотлари, мева-сабзавотлар ва бошқа қишлоқ хўжалик маҳсулотлари билан таъминлашни яхшилаш (ёки ёрдамчи хўжаликни барпо этиш имкониятини кўриб чиқиш) мажбуриятини оладилар.
113. Ходимларнинг иш ҳақидан Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексининг 179-моддасига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси олий ўқув юртларида таълим олиши учун (ўзининг ўқиши ёки йигирма олти ёшга тўлмаган фарзандларининг ўқиши учун) йўналтириладиган суммаларга солиқ солинмаслиги бўйича яратилган имтиёздан фойдаланиши Иш берувчи томонидан таъминланади.
114. Касаба уюшмаси қўмитаси:
- қишлоқ хўжалиги ишлари бажарилаётганда меҳнат ва меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисидаги қонун ҳужжатлари талабларига риоя этилиши, ижтимоий-маиший шароитлар яратилиши, иссиқ овқат ташкил этилиши устидан жамоатчилик назорати ва мониторингини амалга ошириш;
 - қишлоқ хўжалиги ишларига жалб этилган ходимларни Иш берувчи ва касаба уюшмаси томонидан моддий имкониятидан келиб чиққан ҳолда рағбатлантириш мажбуриятини ўз зиммасига олади.

Х. МАЪНАВИЙ-МАЪРИФИЙ ИШЛАР

Маданий - маърифий ишларни яхшилаш учун тарафлар:

115. “Маънавият ва маърифат” хонасини ташкил этиб, уни Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси кенгашининг ва Республика Маънавият ва тарғибот маркази тавсиялари асосида жиҳозлаб, Ўзбекистон Республикаси Президенти И.Каримов асарлари, Мустақиллик йилларида чоп этилган замонавий адабиётлар ҳамда плакатлар, стендлар ва техник воситалар билан таъминлайдилар.
116. Давлат дастурларини бажариш борасида меҳнаткашлар ва ёшлар ўртасида таниқли фан, адабиёт ва санъат арбоблари, адабиётшунослар, ишлаб чиқариш илғорларини жалб этган ҳолда, ҳар-хил мавзудаги мазмунли ва қизиқарли учрашувлар ташкил этадилар.
117. Тасарруфдаги кутубхона, маданият уйлари ва саройлари фаолиятини **Бирлашма** ҳисобидан янада ривожлантириш, уларни сақлаб туриш, моддий-техника базасини мустаҳкамлаш, жорий ва капитал таъмирлаш ишларини ўтказиш, жиҳозларини янгилаш, кутубхоналарни янги адабиётлар билан тўлдириш, жамоат ташкилотлари ва жамғармаларни жалб қилган ҳолда, Миллий ғоя тарғиботи, маънавий-маърифий дунёқарашларини ўстириш борасида тадбирлар ўтказадилар.
118. Ходимлар ва уларнинг оила аъзолари ўртасида бадий ҳаваскорликни янада ривожланишига ҳар тарафлама ёрдам кўрсатиб, уларнинг бўш вақтларини сермазмун ўтказиб, тарихий ёдгорликлар мавжуд бўлган Республиканинг қадимий шаҳарларига саёҳатлар уюштирадилар.
119. Умумхалқ байрамларини нишонлаш кунларида касб маҳорати ва бадий ҳаваскорлик бўйича мусобақа, танлов ва тадбирлар уюштирадилар.
120. Бугунги кунда амалга оширилаётган давлат сиёсатининг устувор йўналишлари, кенг кўламдаги ислохотлар моҳияти, қабул қилинган қонун ҳужжатлари ва давлат дастурларининг аҳамиятини Бирлашма илмий ходимлар, ишчи-ходим ва докторонтирлар атрофлича тушунтириш мақсадида доимий равишда “Маънавият соатлари”ни ўтказиб борадилар.
121. Ўзбекистон Республикасининг “Жисмоний тарбия ва спорт тўғрисида”ги Қонунига биноан ходимлар ва уларнинг оила аъзолари ўртасида соғлом турмуш тарзини тарғибот қилиш мақсадида, тарафлар қуйидагиларни ўз зиммасига оладилар:
 - жисмоний тарбия ва спорт билан шуғулланиш учун моддий ва бошқа шароитлар яратиб бериш ҳамда меҳнат жамоасида ишлаб чиқариш гимнастикасини жорий этадилар;
 - жамоат ташкилотлари ва жамғармаларни жалб қилган ҳолда, меҳнаткашлар ва уларнинг оила аъзоларини оммавий спортга, турли спорт секциялари, тўғарақларига жалб этиш ҳамда улар ўртасида спартакиадалар ва спорт турлари бўйича мусобақалар уюштирилади;
 - **Бирлашма** томонидан спорт иншоотлари, стадионлар ва майдончаларини куриш, ташкил қилишни Бирлашма маблағлари ҳисобидан амалга ошириш ва моддий-техникавий базасини мустаҳкамлаш, жорий ва капитал таъмирлаш, спорт инвентар ва жиҳозлар яратиш.
122. Спорт Федерациялари билан алоқани мустаҳкамлайдилар.
123. Ҳар ойда Меҳнатга ҳақ тўлаш жамғармасининг _____ фойизи миқдоридидаги

маблағни маданий-маърифий, жисмоний тарбия тадбирлари, республика ҳудудидаги тарихий қадамжоларга саёҳатлар ташкил этиш, конфертлар, театрларга чипталар ва истироҳат боғларига таклифномалар харид қилиш, моддий ёрдам кўрсатиш, рағбатлантириш, касаба уюшмаси кўмитасининг штатдаги ходимларига кўшимча ҳақ тўлаш ва бошқа мақсадлар учун **Касаба уюшмаси кўмитаси** ҳисоб рақамига ўтказиш мажбуриятини олади (*Ўзбекистон Республикаси «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонунининг 22-моддаси*).

124. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 7 февралдаги № ПҚ - 3514- сонли “Ички туризмни жадал ривожлантиришни таъминлаш чоратадбирлари тўғрисида”ги қарорига асосан рағбатлантириш чораси сифатида бюджетдан ташқари маблағлари ҳисобидан Институт ўз ходимларининг камида 10 фоизини оила аъзолари билан биргаликда ҳар йили дам олишга (ички туризмга) юборишни назарда тутадиган ходимларнинг жамоавий ва оилавий дам олиши ташкил қилинади.

ХІ. АЁЛЛАР МЕХНАТИНИ ТАРТИБГА СОЛИШ. АЁЛЛАР ВА ОИЛАВИЙ ВАЗИФАЛАРНИ БАЖАРИШ БИЛАН МАШҒУЛ ШАХСЛАРГА БЕРИЛАДИГАН ҚЎШИМЧА ИМТИЁЗЛАР ВА КАФОЛАТЛАР

125. Тарафлар Ўзбекистон Республикаси меҳнат қонунчилигида кўзда тутилган қуйидаги кафолатларга риоя этилишини ҳамда имтиёзлар берилишини таъминлаш мажбуриятини ўз зиммаларига оладилар:
- а) ҳомиладор аёллар учун (78, 84, 224, 237, 228, 229, 143, 231, 233-моддалари);
 - б) икки ёшга тўлмаган боласи бор аёллар учун (143, 227, 234, 236-моддалари);
 - в) уч ёшга тўлмаган боласи бор аёллар учун (78, 84, 150, 224, 228, 228¹, 234, 237-моддалари);
 - г) ўн икки ёшга тўлмаган икки ва ундан ортиқ боласи ёки ўн олти ёшга тўлмаган ногирон боласи бор аёллар учун (150, 232-моддалари);
 - д) ўн олти ёшга тўлмаган ногирон болани тарбиялаётган ота-онанинг бири (васий, ҳомий) учун (230-модда);
 - е) ўн тўрт ёшга тўлмаган боласи ёки ўн олти ёшга тўлмаган ногирон боласи бор аёллар учун (68, 144, 228, 229-моддалари);
 - ж) онасиз болаларни тарбиялаётган шахслар учун (235, 238-моддалари).
126. Тарафлар Ҳалқаро Меҳнат Ташкилотининг қуйидаги Ўзбекистон Республикаси томонидан ратификация қилинган Конвенцияларига оғишмай риоя этилишини таъминлайдилар:
- “Зўраки ёки мажбурий меҳнат тўғрисида”ги 29-сонли Конвенция;
 - “Тенг аҳамиятли меҳнат учун эркаклар ва хотин-қизларга тенг ҳақ тўлаш тўғрисида”ги 100-сонли Конвенция;
 - “Оналикни муҳофаза қилиш тўғрисида”ги 103-сонли Конвенция;
 - “Меҳнат ва иш турлари соҳасида камситишлар тўғрисида”ги 111-сонли Конвенция;
 - “Ишга қабул қилиш учун энг кичик ёш тўғрисида”ги 138-сонли Конвенция;
 - “Қолалар меҳнатининг оғир шакиллари тақиқлаш ва йўқ қилишга доир шошилиш чоралар тўғрисида”ги 182-сонли Конвенция.

Иш берувчининг мажбуриятлари:

127. Иш жойи қисқартирилаётган аёлларни меҳнат бозорида талаб бўлган касбларга ўқитишни таъминланади.
128. Аёлларга малака ошириш ва қўшимча маълумот олиш ҳуқуқидан фойдаланиш учун имкониятлар яратиб берилади.
129. **Бирлашма** (тизим бирлиги) реконструкциядан сўнг ишга тушганда унда ишга жойлаштириш учун қайта ўқитилган ва илгари мазкур **Бирлашма** меҳнат қилган аёлларга афзалликлар берилади.
130. Тиббий хулосага мувофиқ, ҳомиладор аёлларга енгилроқ ёки ноқулай ишлаб чиқариш омиллари таъсиридан ҳоли бўлган иш ўринлари ажратилади.
131. Ҳомиладор аёлларни тиббий кўрикдан ўтишлари учун, уларнинг ўртача иш ҳақи сақланган ҳолда ишдан озод этилади, агар мазкур кўрикни ишдан ташқари вақтда ўтказиш имконияти бўлмаса.
132. Уч ёшга тўлмаган болалари бор аёлларга 1 соатга қисқартирилган иш куни белгиланади.
133. “Соғлом она ва бола” йили муносабати билан 2 ёки ундан ортиқ 12 ёшгача фарзанди бўлган аёлларга ҳар ойда 1 кундан иборат иш ҳақи сақланмайдиган дам олиш куни ҳамда ҳар иш кунида иш ҳақи сақланган ҳолда 1 соат қисқартирилган иш вақтини белгилаш;
134. Саккиз ёшгача фарзанди бўлган аёлларнинг илтимосига кўра, ойда бир кундан иборат иш ҳақи сақланмайдиган дам олиш куни берилади.
135. Нормативда кўзда тутилганидан ташқари аёллар учун шахсий гигиена хоналари, соғломлаштириш мажмуалари ва дам олиш хоналари жорий этилади.
136. Икки ёшгача фарзанди бўлган аёлларга, болани овқатлантириш учун ҳар уч соатда 30 дақиқадан танаффус берилади, икки нафардан кўп 2 ёшгача фарзанди бўлган аёлларга эса, ҳар уч соатда 1 соатдан танаффус белгиланади. Болани овқатлантириш учун бериладиган танаффуслар иш соатига қўшилиб, ўртача иш ҳақи тўланади. Ходимнинг хоҳишига кўра, болани овқатлантириш учун ажратилган танаффуслар вақти дам олиш ва овқатланиш учун белгиланган танаффусга қўшиб берилиши ёки умумлаштирилиб, иш кунининг бошига ёки охирига ўтиши мумкин. (Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 236-моддасига асосан).
137. Касаба уюшма кўмитаси аёллар меҳнат шaroитларини яхшилашга кўмаклашишни ўз зиммасига олади, аёллар меҳнати ва соғлиги муҳофазаси бўйича Бирлашманинг ижтимоий дастури бажарилишида иш берувчига яқиндан ёрдам беради.

XII. ЁШЛАР УЧУН ҚЎШИМЧА ИМТИЁЗЛАР ВА КАФОЛАТЛАР

138. **Бирлашманинг** ишида ва ривожланишида ёш мутахассислар иштироки самарасини янада ошириш ҳамда ёшларни ижтимоий ҳимоя масаласи ечимини топиш мақсадида томонлар:
 - ёш ходимларга ҳар тарафлама ёрдам кўрсатиш;
 - Халқаро Меҳнат Ташкилотининг 138, 182-сонли Конвенцияларига биноан ишга қабул қилиш учун энг кичик ёшга риоя этиш ҳамда болалар меҳнатининг оғир шакллари таъқиқлаш

- ёшларга оид давлат сиёсатини амалга оширишга қаратилган кўшимча чоратadbирлар Дастури ижросини таъминлашда фаол иштироқ этиш;
- ёш мутахассислар кенгашини тузиш, ёш ишчилар ва мутахассислар ўртасида касб маҳорати бўйича танловлар ўтказиш;
- корхонанинг ўзида, зарур ҳолларда эса таълим муассасалари ва ўқув курсларида ёш ходимлар учун касбий тайёргарлик, бошқа касбга ўргатиш, малака ошириш ишларини олиб бориш юзасидан аниқ мақсадга йўналтирилган иш олиб бориш тўғрисида келишдилар.

139. Қонун ҳужжатларига биноан ва мазкур шартнома мақсадларида:

- а) 30 ёшдан ошмаган ходимлар **ёшлар** деб ҳисобланадилар;
- б) олий ёки ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасасини битирган, таълим муассасасини битирганидан сўнг олган ихтисослиги бўйича 3 йил ичида ишга кирган ва маълумоти тўғрисидаги ҳужжатда кўрсатилган ихтисослиги бўйича ишлаётганига 3 йилдан кўп бўлмаган 30 ёшдан ошмаган ходимлар **ёш мутахассислар** деб ҳисобланадилар;
- в) эр-хотиннинг иккиси ҳам 30 ёшдан ошмаган оила ёхуд фарзанд (бола) тарбиялаб вояга етказётган 30 ёшдан ошмаган ёлғиз отадан ёки ёлғиз онадан иборат бўлган оила, шу жумладан никоҳдан ажралган, бева эркак (бева аёл) **ёш оила** деб ҳисобланади,

140. Тарафлар Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексига кўзда тутилган қуйидаги кафолатларга риоя этилишини ҳамда имтиёзлар берилишини таъминлаш мажбуриятини ўз зиммаларига оладилар:

- а) 18 ёшга тўлмаган ходимлар учун (135, 143, 144, 202, 203, 214, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247¹-моддалар);
- б) ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқиётган ходимлар учун (103, 143, 144, 249, 250, 254, 255, 256, 257, 258-моддалар);
- в) таълим муассасаларини битирган ходимлар учун (68, 103-моддалар).

141. Иш берувчининг мажбуриятлари:

- а) ўн саккиз ёшга тўлмаган шахсларга меҳнатни муҳофаза қилиш, иш вақти, таътиллار ва бошқа меҳнат шартлари соҳасида кўшимча имтиёзлар бериш;
- б) таълим муассасаларида ишлаб чиқаришдан ажралмаган ҳолда ўқиб, ўқув режасини бажараётган ходимларга йиллик меҳнат таътили уларга қулай бўлган пайтда берилади. Шунингдек 18 ёшга тўлмаган шахсларга йиллик меҳнат таътили уларнинг хошишига кўра биринчи иш йили учун олти ой ўтмасдан берилади.
- в) **муассаса** учун керакли бўлган кадрларни тайёрлаб бориш мақсадида олий ўқув юртлири талабалари контракт пулининг бир қисмини тўлаб бериш;
- г) ёш оила аъзолари бўлган ходимларга мамлакатимизда ишлаб чиқарилган узоқ муддат фойдаланиладиган товарлар харид қилиш ва уй-жой қурилиши, шунингдек сафарбарлик чақируви захирасида хизмат ўташга ҳақ тўлаш учун ёш ходимларга фоизсиз ссудалар бериш.

142. Ёшларни миллий истиқлол ғояси руҳида тарбиялаш, уларни турли ёт диний-экстремистик оқимлар таъсирига тушиб қолишларидан, зарарли одатларга берилиб кетишларидан муҳофаза қилиш мақсадида давлат ва ҳуқуқ-тартибот органлари, республикада фаолият кўрсатаётган жамоат ташкилотлари ҳамда

жамғармалар билан ҳамкорликда ахлоқий-тарбиявий мавзуларда давра суҳбатлари, учрашувлар ташкил қилинади.

143. Докторонтлар турар жойларида кам таъминланган, чин етим, етим ва ижтимоий ҳимояга мухтож докторонтлар касаба уюшма қўмитасининг қарори асосида бепул жой билан таъминланади.
144. Докторонтлар турар жойларида яшовчи докторонтларни хавфсизлиги таъминланади. Докторонтлар турар жойлари фаоллари (докторонтлар кенгаши, қаватлар сардорлари, тозалик комиссияси) фаолияти йўлга қўйилади.
145. Докторонтлар турар жойларида талаб даражасида санитар-маиший шароитлар яратиб берилади. Ювиниш, овқатланиш хоналари, ўқув зали, маънавият ва маърифат хонаси, кутубхоналар жиҳозланиб, маданий дам олиш учун телевизор ҳамда спорт тадбирларини ўтказиш учун спорт анжомлари хўжалик ҳисобидан харид қилинади.
146. **Касаба уюшмаси қўмитаси мажбуриятлари:**
 - а) ёш ходимларнинг ижтимоий ҳуқуқлари ва кафолатларини ҳимоя қилиш ишларини янада такомиллаштириш учун мавжуд ҳуқуқий-норматив базадан фойдаланиш;
 - б) ёш йигит-қизларни касаба уюшмалари фаолиятига жалб этиш ишларини олиб бориш, жамоат ишида фаоллик кўрсатган ёшларни тизимли равишда маънавий (фахрий ёрлик, ташаккурнома, улар тўғрисида газеталарда рағбатлантирувчи мақолалар чоп этиш) ва моддий рағбатлантириш;
147. Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 84-моддасига асосан ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасаларининг ҳамда олий ўқув юрларининг тегишли таълим муассасасини тамомлаган кундан эътиборан уч йил ичида биринчи бор ишга қираётган битирувчилари ишга қабул қилинганда дастлабки синов белгиланмаслигини таъминлаш.
148. **Касаба уюшмаси** янги ишга қабул қилинган ёшларнинг иш жойларида қўнимлигини таъминлаш бўйича мониторинг олиб боради ва **иш берувчи**, коллеж, битирувчилар ва ҳоким ўртасида тузиладиган тўрт томонлама шартнома шартлари бажарилиши устидан жамоатчилик назоратини ўрнатади.
149. Ишга қабул қилинган ўрта махсус, касб-ҳунар таълими муассасалари битирувчилари билан меҳнат шартномалари тузилишини, улар жамоа шартномалари билан таништирилишини таъминлаш.

XIII. МЕҲНАТ НИЗОЛАРИНИ ҲАЛ ЭТИШ

150. Келишувчи томонлар, ижтимоий шерикчилик принфипларини тан олган ҳолда, жамоа шартномасини бажарилишида юзага келган ҳар қандай низоларни олдини олиш чораларини кўришни ўз зиммасига оладилар. Баҳслашувлар Ўзбекистон Республикаси қонун ва қонуности ҳужжатлари асосида ҳал этилади.
151. Ҳар бир илмий ходим ёки ишчи-ходим келишмовчиликни мустақил равишда ёки касаба уюшма қўмитаси иштирокида иш берувчи билан бевосита олиб борилган музокараларда ҳал эта олмаган бўлса, меҳнат низоси меҳнат низолари комиссиясида кўриб чиқилади. Якка тартибдаги меҳнат низолари ва зиддиятлар иш берувчи ва касаба уюшма қўмитаси томонидан тенглик асосида тузиладиган меҳнат низолари комиссияси томонидан кўриб чиқилади.
152. Меҳнат низолари комиссияси ўз фаолиятини қонун ҳужжатларига ва

Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши, Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатаси томонидан тасдиқланган (12.01.2015 й., 20-66 с, 15.01.2015 й., 01-СП), Бандлик ва меҳнат мунсосабатлари билан келишилган тавсияларга асосан ишлаб чиқилган Низомга мувофиқ олиб боради биноан олиб боради (6-илова).

153. Ўз ҳуқуқларини бузилган деб ҳисоблаган ходим мустақил равишда ёки касаба уюшма кўмитаси иштирокида иш берувчига ёзма ёки оғзаки мурожаат қилишга ҳақлидир. Ходимнинг мурожаати тегишли тартибда девонхонада рўйхатдан ўтказилиши лозим.
154. Ёзма жавоб ходимга Ўзбекистон Республикаси қонун ва қонуности ҳужжатларида белгиланган тартибда унинг мурожаати моҳиятан кўриб чиқилгандан кейин юборилади.
155. Кўрсатиб ўтилган ҳолатда ходим билан иш берувчи ўртасида низо келиб чиққанда ёки иш берувчининг жавоби қониқтирмаса, ходим судга мурожаат қилишга ҳақлидир.
156. **Ходим, касаба уюшмаси** кўмитаси меҳнат низоси кўриб чиқилишида Ўзбекистон Республикаси қонун ва қонуности ҳужжатларида белгиланган ҳуқуқларга эгадир.
157. Жамоаларга доир меҳнат низолари Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда ҳал этилади.

XIV. ИЖТИМОЙ ШЕРИКЧИЛИК. КАСАБА УЮШМАСИ ФАОЛИЯТИНИНГ КАФОЛАТЛАРИГА РИОЯ ЭТИЛИШИ

158. **Иш берувчи** ва **касаба уюшма кўмитаси** ўзаро муносабатларида ижтимоий шерикчилик, ҳамкорлик, ўзаро манфаатларни ҳурмат қилиш тамойиллари ҳамда Ўзбекистон Республикаси Конституцияси, Меҳнат кодекси ва бошқа қонун ҳужжатларига амал қиладилар.

- **Касаба уюшмаси кўмитаси** юридик шахс сифатида рўйхатдан ўтгани ёки ўтмаганидан қатъи назар **Иш берувчи** билан жамоа музокараларини олиб боришда ва жамоа шартномасини тузишда устувор ҳуқуққа эга, унинг бажарилиши юзасидан жамоатчилик назоратини амалга оширади. (*Ўзбекистон Республикаси «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонунининг 1- ва 9-моддалари*).

159. **Касаба уюшмаси кўмитаси Иш берувчи** томонидан меҳнат ва касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисидаги қонун ҳужжатлари нормаларига риоя этилиши устидан жамоатчилик назоратини амалга оширади, аниқланган ҳуқуқбузарликлар бартараф этилишини талаб қилишга ҳақли. **Иш берувчи** қонун ҳужжатлари бузилишларини бартараф этиш тўғрисидаги тақдимномаларни кўриб чиқиши ва кўриб чиқиш натижалари ҳақида касаба уюшмасига ўн беш кунлик муддат ичида хабар беради. (*Ўзбекистон Республикаси «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонунининг 11-моддаси*).

160. **Иш берувчи:**

- ходимларнинг ёзма аризалари асосида иш ҳақидан камида 1 фоиз миқдордаги **касаба уюшмаси** аъзолик бадалларини **Корхона** бухгалтерияси орқали ушлаб

қолинишини ва пул ўтказиш йўли билан ўз вақтида ва тўлиқ миқдорда касаба уюшма ташкилотига ўтказилишини;

-ходимларнинг бухгалтерия орқали ушлаб қолинган касаба уюшмаси аъзолик бадалларини бюджет ва бюджетдан ташқари фондларга мажбурий тўловларни тўлаш билан бир вақтда касаба уюшмаси ташкилотига ўтказиб беришни;

-аъзолик бадаллари бир ой муддатдан ортиқ вақт мобайнида ўтказилмаган тақдирда айбдор мансабдор шахсга нисбатан интизомий чора кўрилиши кафолатлайди.

161. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлигида 2012 йил 15 мартда 2342-рақам билан рўйхатга олинган “Хўжалик юритувчи субъектларнинг банк ҳисоб варақларидан пул маблағларини ҳисобдан чиқариш тартиби тўғрисидаги йўриқнома”га биноан Бирлашма ҳисоб варағида маблағ етарли бўлмаган ҳолларда касаба уюшмаси аъзолик бадаллари ижро тўлов ҳужжатлари бўйича пропорция асосида ҳисобдан чиқариладиган маблағлар қаторига киритилади.

162. Иш берувчи:

а) жамоа шартномасига кирмаган ижтимоий-иқтисодий масалалар бўйича қарорлар қабул қилишдан олдин касаба уюшмаси кўмитаси билан келишиб олиш;

б) **касаба уюшмаси кўмитаси** талаб қилганда унга меҳнат ҳамда ижтимоий-иқтисодий ривожланиш билан боғлиқ масалалар юзасидан маълумотлар тақдим этиш;

в) **касаба уюшмаси кўмитасининг Бирлашма Уставида** белгиланган фаолиятини амалга ошириш учун уни хоналар, транспорт, компьютер техникаси, сейф, алоқа воситалари, канцелярия моллари билан бепул таъминлаш мажбуриятларини олади.

163. Касаба уюшма кўмитаси:

а) **Бирлашманинг** ижтимоий ва иқтисодий ривожланиш дастурларини бажарилишига кўмаклашиш, бу борада ходимлар ташаббуси ва ижодиётини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш;

б) қўлланилаётган меҳнатга ҳақ тўлаш тизимлари, иш ҳақи тўланиши, жамоа шартномаси бўйича қўшимча тўловлар берилиши тўғрисидаги, шунингдек меҳнат муҳофазаси ва хавфсизлик техникаси шароитларини яхшилаш бўйича тадбирлар бажарилишини назорат қилиш;

в) меҳнат тўғрисидаги қонунлар ижросини назорат қилиш, ходимлар ҳуқуқий саводхонлигини юксалтиришга кўмаклашиш;

г) **касаба уюшмаси** аъзоларининг меҳнат қилиш ҳуқуқини ҳимоя қилиш;

д) ходимлар ва уларнинг оила аъзоларини дам олиши ташкил этиш ва соғломлаштирилиши учун ходимларнинг аризаларини тегишли соғломлаштириш масканларига йўлланмалар билан Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши томонидан тасдиқланган меъёрлар доирасида таъминлаш;

е) **Бирлашмада** меҳнат ва турмуш шароитлари аҳолининг жамоат назоратини ташкил қилиш ва амалга ошириш;

ж) **касаба уюшмаси** аъзолари орасида меҳнат ва ишлаб чиқариш интизомини мустаҳкамлашга қаратилган тушунтириш ва ташкилий ишларни олиб бориш, можароларга олиб келувчи вазиятларнинг олдини олишга қаратилган чоралар кўриш;

- з) ҳар хил танловлар, спорт мусобақалари ғолибларини тақдирлаш учун рағбатлантирувчи совғалар ва мукофотлар таъсис этиш;
- и) Ўзбекистон касаба уюшмалари Федерацияси Кенгашининг “Ишонч”, “Ишонч-Доверие” газеталарига обунани иш берувчи ҳисобидан таъминлаш мажбуриятларини олади.

164. **Иш берувчи** Ўзбекистон Республикасининг «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонунига биноан касаба уюшмаси органларига сайланиб, ишлаб чиқариш фаолиятидан озод этилган шахсларга уларнинг ваколат муддатлари тугаганидан сўнг аввалги ёки шунга тенг иш берилишини таъминлаш учун бундай ходимларнинг бўшаб қолган иш ўринларига янги ходимларни фақатгина муайян муддатга тузилган меҳнат шартномаларига биноан ишга қабул қилиш мажбуриятини олади.
165. Мазкур кафолатни тўлиқ амалга ошириш мақсадида иш берувчи касаба уюшмасига сайланган ходимларнинг бўшаб қолган иш ўринларига янги ходимларни фақатгина муайян муддатга тузилган меҳнат шартномаларига биноан ишга қабул қилиш мажбуриятини олади.
166. Ишлаб чиқаришдаги асосий ишидан озод қилинмаган меҳнаткашлар вакилларига жамоатчилик ишларини бажариш учун ҳар ҳафтада икки соатдан бўш вақт берилади ва бу давр учун уларга ўртача иш ҳақи сақлаб қолинади.
167. Ишлаб чиқаришдаги асосий ишидан озод қилинмаган **меҳнаткашлар вакилларига** интизомий жазо чораларини қўллаш, улар билан **Иш берувчи** ташаббусига кўра меҳнат шартномасини бекор қилиш амаллари Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексига, Ўзбекистон Республикасининг «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонунига ҳамда Халқаро меҳнат ташкилотининг «Корхоналарда меҳнаткашлар вакилларининг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва уларга бериладиган имкониятлар тўғрисида»ги 135-Конвенциясида назарда тутилган чекловларга риоя қилинган ҳолда амалга оширилади.

XV. ЖАМОА ШАРТНОМАСИ БАЖАРИЛИШИНИ НАЗОРАТ ҚИЛИШ

168. Мазкур шартнома лойиҳасини тайёрлашда фаолият кўрсатган комиссия, шартнома кучга киргандан сўнг уни бажарилишини ҳам текшириб борувчи комиссия ҳам ҳисобланади.
169. Томонлар йилда бир маротаба мазкур шартнома бажарилиши юзасидан текширув ўтказиш ва текширув натижаларини меҳнат жамоасининг умумий йиғилишида муҳокама қилишни ўз зиммаларига оладилар.
170. Тарафлар тармоқ келишувини тан олиб уларни бажариш мажбуриятини ўз зиммаларига оладилар. Келишув янги муддатга тузилганда ёки унга ўзгартиришлар киритилганда, иш берувчи ва касаба уюшмаси қўмитаси 10 кун муддат ичида мазкур шартномага тегишли ўзгартириш, қўшимчалар киритиш бўйича музокаралар олиб боришни ўз зиммаларига оладилар.
171. **Иш берувчи** ушбу **Шартнома** шартларини бузувчи қарор қабул қилган тақдирда, **Касаба уюшмаси қўмитаси** ушбу қоидабузарликларни бартараф этиш тўғрисида тақдимнома киритишга ҳақли, бу тақдимнома бир ҳафталик муддатда кўриб чиқилади. **Иш берувчи Касаба уюшмаси қўмитасининг** ушбу талабларини қаноатлантиришни рад этган ёки кўрсатилган муддатда улар

ўртасида келишувга эришилмаган тақдирда, келишмовчиликлар жамоаларга доир меҳнат низоларини ҳал қилиш тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ кўриб чиқилади. *Ўзбекистон Республикаси «Касаба уюшмалари, уларнинг ҳуқуқлари ва фаолиятининг кафолатлари тўғрисида»ги Қонунининг 14-моддаси).*

- 172.Жамоа шартномаси мажбуриятларининг бузилишида ёки бажарилмаслигида айбдор мансабдор шахслар Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларида ҳамда мазкур шартномада белгиланган тартибда жавобгарликка тортиладилар.
- 173.Тарафлар шуни эътироф этадиларки, уларнинг мазкур шартномада акс эттирилган манфаатлари улар томонидан шартноманинг барча шартлари ва мажбуриятлари сўзсиз бажарилган тақдирдагина рўёбга чиқиши мумкин.
- 174.Касаба уюшма кўмитаси, шартнома лойиҳасини маъқуллаш юзасидан чақириладиган меҳнат жамоасининг умумий йиғилиши (конференцияси)дан олдин унинг лойиҳасини экспертиза учун юқори турувчи касаба уюшма органига тақдим этади.
- 175.Мазкур шартнома имзолангандан сўнг, тарафлар уни рўйхатдан ўтказиш учун юқори турувчи касаба уюшмаси органига тақдим этадилар.
- 176.Шартноманинг матни ва унинг иловалари билан ходимлар Бирлашманинг ходимлар бўлимида, меҳнатни муҳофаза қилиш бўлими, ҳисобхона ҳамда касаба уюшмаси кўмитасида танишишлари мумкин.
- 177.Шартноманинг амал қилиш даврида ёки амал қилиш муддатини узайтириш даврида киритилган ўзгартириш ва қўшимчалар, қўшимча келишув кўринишида бўлган алоҳида ҳужжатлар билан расмийлаштирилиб, мазкур шартноманинг ажралмас қисми ҳисобланади.
- 178.Жамоа шартномасининг иловалари унинг ажралмас қисми ҳисобланади.

ЖАМОА ШАРТНОМАСИГА ИЛОВАЛАР РЎЙХАТИ

1. “Физика-Қуёш” ИИЧБ ходимлари касаба уюшмаси Республика кенгаши ўртасида 2018-2020 йиллар учун тузилган тармоқ келишувига мувофиқ **Бирлашма** ходимларига бериладиган асосий ва қўшимча таътил кунлари.
2. Тўлиқ моддий жавобгарлик ҳақида шартнома тузиладиган ходимларнинг рўйхати.
3. **Бирлашма** директори ва касаба уюшма кўмитаси ўртасида меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича битими.
4. Махсус кийим, пойабзал ва бошқа шахсий ҳимоя воситаларини бепул олиш ҳуқуқини берадиган ишлар бўйича касб ва лавозимлар рўйхати.
5. Дастлабки тарзда ва кейинчалик вақти-вақти билан тиббий кўрикдан ўтказилиши ташкил қилинадиган касб ва лавозимлар рўйхати
6. Якка меҳнат низолари комиссиялари фаолиятини ташкил этиш юзасидан тавсиялар.

Меҳнат жамоаси умумий
йиғилишининг 2018 йил 22”
февралдаги 1-сонли баённомаси
билан маъқулланган жамоа
шартномасига 1-илова

“Физика-Қуёш” ИИЧБ ходимлари касаба уюшмаси Республика кенгаши ўртасида
2018-2020 йиллар учун тузилган тармоқ келишувига мувофиқ Бирлашма
ходимларига бериладиган асосий ва қўшимча таътил кунлари.

№	Лавозимлар категориялари	Асосий таътил муддатлари	Қўшимча таътил муддатлари	Жами таътил муддатлари
1.	Маъмурий- бошқарув ходимлари	15	9	24
	Хизмат курсатувчи ишчилар	15	3	18
2.	Илмий ходимлар	15	9	24
3.	Фан номзодлари, (PhD)	36	0	36
4.	Фан докторлари, (Dcs)	48	0	48

Изоҳ:

1. Профессор-ходимларга асосий-узайтирилган таътил берилади.
2. Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2003 йил 9 декабрда 1288-сон билан давлат рўйхатидан ўтказилган Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат мунсосабатлари ҳамда Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг “Ходимлар сонини тартибга солиш ва бошқарув таркибини таъминлаш учун харажатларни мақбуллаш бўйича норматив ҳужжатларни тасдиқлаш тўғрисида”ги Қарорида келтирилган номенклатурага мувофиқ лавозимлар аниқланади.

Меҳнат жамоаси умумий
йиғилишининг 2018 йил 22”
февралдаги 1-сонли баённомаси
билан маъқулланган жамоа
шартномасига 2-илова

**Тўлиқ моддий жавобгарлик ҳақида
шартнома тузиладиган ходимларнинг рўйхати**

1. Лабораториялар бўлимлари ва бўлимлар бошлиқлари
2. Омбор мудирлари
3. Кадрлар бўлими бошлиғи
4. Архив мудирлари
5. Ҳайдовчи
6. Газначи

КЕЛИШИЛГАН:
Физика-техника институти
директори ўринбосари
_____ Д.У.Абдухамидов
22 феврал 2018 й.

ТАСДИҚЛАЙМАН:
«Физика-Куёш» ИИЧБ
Бош директори
_____ Н.Р.Авезова
22 феврал 2018 й.

**Физика-техника институтида меҳнатни муҳофаза қилиш
ва хавфсизлик техникаси ишларини ҳамда меҳнат шароитларини яхшилаш бўйича
2018 йилда бажариладиган асосий ишлар
РЕЖАСИ**

т/р	Тадбирлар рўйхати	Бажариш муддатлари	Бажарувчилар	Бажарилиши
1.	Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича ўз кучини йўқотган буйруқларни янгилаш.	январ	ТХ муҳандиси	
2.	Меҳнат муҳофазаси бўйича йўриқномаларни лабораторияларда мавжудлигини ҳамда уларда белгиланган техника хавфсизлиги қоидаларига ходимлар томонидан риоя қилинишини назорат қилиб бориш.	Ҳар ойда 1 марта	ТХ муҳандиси	
3.	Меҳнат муҳофазаси бўйича йўриқномаларни иш жойларида ходимларга бериб борилишини назорат қилиш.	Ҳар чорақда 1 марта	ТХ муҳандиси	
4.	Ходимларни меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича билимини навбатдаги текширишдан ўтказиш.	Май	Комиссия	
5.	Ишга янги қабул қилинаётган ходимларга меҳнат муҳофазаси бўйича кириш йўриқномасини бериб бориш.	Йил давомида	ТХ муҳандиси	
6.	Ходимларни тиббий кўрикдан ўтказилишини ташкиллаштириш ва назорат қилиш.	Октябр	Ходимлар бўлими	
7.	Иш жойларида ходимлар томонидан хавфсизлик техникаси, ёнғин хавфсизлиги, санитария-гигиена қоидаларига риоя қилинишини назорат қилиб бориш.	Доим	ТХ муҳандиси, лабораториялар мудирлари	
8.	Электр тармоғини тартибга келтириш, электр кабеллари ва симлари қобикларини чидамлилигини синовдан ўтказиш	Жадвал бўйича	Директор ўринбосари	

9.	Лаборатория хоналарида ишлатилаётган электр ускуналари ва лаборатория жиҳозлари ҳолатини текшириб туриш.	Доим	Лабораториялар мудирлари	
10.	Лабораториялар хоналаридаги электр розеткаларини, ўчириб-ёққичларни созлигини таъминлаб бориш	Доим	Электрик	
11.	Иш жойларида электр ёруғлигини таъминлаш, куйган электр лампочкаларни алмаштириш.	Мунтазам	Электрик	
12.	Барча хоналарда тайинланган ёнғин хавфсизлигига жавобгар шахсларни олиб бораётган ишларини назорат қилиб бориш.	Ҳар ойда 1 марта	Хўжалик бўлими бошлиғи	
13.	Барча лабораториялар биноларида, хоналарда, институт худудида озодаликни таъминлаб бориш.	Доим	Хўжалик мудирлари	
14.	Ходимларга керакли бўлган шахсий ҳимоя воситалар эҳтиёжини ўрганиб чиқиш ва 2019 йилга буюртма тайёрлаш.	4-чорак	Лабораториялар мудирлари	
15.	Йўл ҳаракати хавфсизлиги ойлигини ўтказилишини таъминлаш.	Ойлик эълон қилинганда	ТХ бўйича муҳандис	
16.	Ёнғин хавфсизлиги бўйича профилактика кунини ўтказилишини ташкиллаштириш, ходимларни бунга жалб этиш.	Ҳафтанинг чоршанба куни	ТХ, ФМ бўйича муҳандис	
17.	Бино ва хоналарни, иситиш тизимини ва бошқа коммуникацияни кузги-қишги мавсумга тайёрлаш.	2-3 чорак	Директор ўринбосари	
18.	Ходимларни бахтсиз ҳодисалардан иш берувчи томонидан мажбурий суғурга қилиш.	1-чорак	Бош бухгалтер	

ММҚ ва ХТ муҳандиси

М.Мирзаахмедов

Меҳнат шaroитлари бўйича махсус кийим ва бошқа шахсий ҳимоя воситалари бериладиган
 ходимлар
РЎЙХАТИ

	Шахсий ҳимоя воситалари	Фойдаланиш муддати (ой)	Изоҳ
<u>Илмий лабораториялар бўйича</u> 1. Катта илмий ходим 2. Кичик илмий ходим 3. Техник 4. Лаборант	1. Ип газламали оқ халат	12	
Кимёвий моддалар билан ишлаганда	2. Респиратор	Яроқсиз ҳолга келгунча	
	3. Кислотага чидамли резинали қўлқоп	Яроқсиз ҳолга келгунча	
<u>Хўжалик ишлари бўйича</u> 1. Фаррош	1. Ип газламали кўк ёки қора халат	12	
	2. Резинали қўлқоп	2	
2. Ҳовли супурувчи	1. Ип газламали кўк ёки қора халат	12	
	2. Ип газламали қўлқоп	2	
3. Боғбон	1. Ип газламали кўк ёки қора халат	12	
	2. Ип газламали қўлқоп	2	
4. Дурадгор	1. Ип газламали костюм	12	
5. Қоравул	1. Ип газламали костюм	12	
6. Электрик	1. Ип газламали костюм	12	
	2. Диэлектрик қўлқоп	Яроқсиз ҳолга келгунча	
	3. Диэлектрик асбоблар	Яроқсиз ҳолга келгунча	
7. Электргазпайвандчи	1. Брезентли костюм	12	
	2. Брезентли қўлқоп	Яроқсиз ҳолга келгунча	
	3. Пайвандчи маскаси	Яроқсиз ҳолга келгунча	
	4. Ҳимоя кўзойнаги	Яроқсиз ҳолга келгунча	
8. Омборчи	1. Ип газламали кўк ёки қора халат	12	
9. Архивариус	1. Ип газламали кўк ёки қора халат	12	

Меҳнат жамоаси умумий
 йиғилишининг 2018 йил “22”
 февралдаги 1-сонли баённомаси
 билан маъқулланган жамоа
 шартномасига 5-илова

**Дастлабки тарзда ва кейинчалик вақти-вақти билан
 тиббий кўриқдан ўтказилиши ташкил қилинадиган
 КАСБ ВА ЛАВОЗИМЛАР РЎЙХАТИ**

№	Касб, лавозимлар номи	Тиббий кўриқдан ўтказилиш муддати
1	2	3
1.	Фаррошлар	1 йилда 1 марта
2.	Қоровуллар	1 йилда 1 марта
3.	Боғбонлар	1 йилда 1 марта
4.	Ҳайдовчилар	2 йилда 1 марта
5.	Нафақа ёшидаги илмий ходимлар ва ходимлар	1 йилда 1 марта (йил бошланишидан олдин)

Меҳнат жамоаси умумий
йиғилишининг 2018 йил 22”
февралдаги 1-сонли баённомаси
билан маъқулланган жамоа
шартномасига 6-илова

Якка меҳнат низолари комиссиялари фаолиятини ташкил этиш юзасидан тавсиялар

- I. Умумий қоидалар
- II. Комиссияларни шакллантириш
- III. Комиссиянинг ишини ташкил этиш
- IV. Комиссияга низолар юзасидан мурожаат этиш
- V. Комиссияда низоларни кўриб чиқиш тартиби
- VI. Комиссия қарорини бажариш
- VII. Комиссия қарори устидан шикоят қилиш
- VIII. Касаба уюшмасининг комиссия фаолиятига кўмаклашиш борасидаги
вазифалари
- IX. Якуний қоидалар

I. Умумий қоидалар

Мазкур тавсиялар корхона, муассаса ва ташкилотлар (кейинги ўринларда – “корхона”)да якка меҳнат низоларини кўриб чиқишнинг ягона амалиётини шакллантириш, низоларни ҳал этиш самарадорлигини ошириш мақсадида ишлаб чиқилган бўлиб, якка меҳнат низолари комиссияларини тузиш, улар томонидан якка меҳнат низоларини кўриб чиқиш тартиби, комиссия қарори ва уни бажаришга доир тавсияларни ўз ичига олади.

Тавсияларда қуйидаги асосий тушунчалар қўлланилади:

Якка меҳнат низолари (кейинги ўринларда –“низо”) – бу иш берувчи ва ходим ўртасида меҳнат тўғрисидаги қонунлар ва бошқа норматив ҳужжатларни, меҳнат шартномасида назарда тутилган меҳнат шартларини қўлланиш юзасидан келиб чиққан келишмовчиликлардир.

Якка меҳнат низолари комиссияси (кейинги ўринларда –“комиссия”) –иш берувчи ва касаба уюшмаси кўмитаси ёки ходимларнинг бошқа вакиллик органи (кейинги ўринларда –“ходимлар вакиллари”) иштирокида шакллантириладиган, низоларни кўриб чиқувчи орган.

II. Комиссияларни шакллантириш

Комиссияларни тузиш, унинг сон таркиби ва ваколат муддати жамоа шартномасида, агар у тузилмаган бўлса, иш берувчи ва ходимлар вакиллари ўртасидаги келишувда белгиланади.

Жамоа шартномасида Комиссия фаолиятини бевосита корхонада, шунингдек касаба уюшмаси цех ташкилоти ташкил этилган ҳолларда эса таркибий тузилмаларда жорий этиш назарда тутилиши мумкин.

Комиссия таркиби иш берувчи ва ходимлар вакиллари томонидан тенглик асосида шакллантирилади.

Комиссияга ходимлар вакилларида ажратилган аъзолар тегишли органнинг қарори билан, иш берувчининг вакили эса, унинг буйруғи билан тасдиқланадилар. Комиссия аъзоларини ўзгартириш ҳам шу тартибда амалга оширилади.

Комиссия томонидан низоларни кўриб чиқиш тартибини белгилаш мақсадида корхонада (жамоа шартномасига илова тарзида) локал норматив акт сифатида комиссия тўғрисида Низом қабул қилиш тавсия этилади.

III. Комиссиянинг ишини ташкил этиш

Комиссия ваколатига доир масалалар унинг мажлисларида кўриб чиқилади.

Комиссиянинг ҳар бир мажлисида раислик вазифасини иш берувчи ва ходимлар вакили навбатма-навбат бажарадилар. Бунда бир мажлисда раислик ва котиблик вазифасини айна бир тарафнинг вакиллари бажариши мумкин эмас.

Комиссиянинг ҳар бир мажлисида тарафлар кейинги мажлиснинг раиси ва котибини тайинлайди, уларга мажлис ҳужжатларини тайёрлаш ва чақириш вазифасини юклайди.

Мажлиснинг ўтиши учун аъзоларнинг ярмидан кўпи (кворум) иштироки талаб этилмайди, иш берувчи ва ходимлар вакиллари унинг тенг миқдордаги аъзолари иштироки етарли ҳисобланади.

Раис ёки котибнинг комиссия мажлисида иштирок этмаслиги мажлиснинг қолдирилишига асос бўлмайди. Бу ҳолда тарафларнинг келишуви билан мажлисда иштирок этувчилар орасидан тегишли навбатга кўра комиссия раиси ва мажлис котиби тайинланади.

Жамоа шартномасига комиссия аъзосини комиссия ишида иштирок этишига шароит яратиш мақсадида иш ҳақи сақланган ҳолда асосий ишидан озод этилган вақт ажратишни назарда тутувчи қоида киритилиши мумкин.

IV. Комиссияга низолар юзасидан мурожаат этиш

Ўзбекистон Республикасининг Меҳнат кодексига мувофиқ низолар комиссия ёки туман (шаҳар) суди томонидан кўриб чиқилиши, ўз навбатида ходим низони ҳал қилиш учун ўз хоҳишига кўра ушбу органлардан бирига мурожаат этишга ҳақли эканлиги қайд этилган.

Комиссияга мурожаат этишдан аввал ходим низони бартараф этиш юзасидан иш берувчи билан музокара ўтказиши мақсадга мувофиқ. Музокараларда ҳал этилмаган низо юзасидан ариза кейинчалик комиссияда кўриб чиқиш учун киритилиши мумкин.

Комиссияга низони кўриб чиқиш юзасидан ариза билан фақат ходим ёки у вакил этган шахс мурожаат этишга ҳақли, иш берувчининг бундай мурожаати комиссия томонидан кўриб чиқилмайди.

Комиссияга мурожаат этиш вақти, жойи ва тартиби ҳақидаги маълумотлар танишиш учун қулай бўлган жойда ва шаклда ходимлар эътиборига етказилиши лозим.

Ходимнинг комиссияга йўллаган ёзма аризаси тегишли рўйхатга олиш дафтарида қайд этилади. Аризаларни рўйхатга олиш комиссия қарори билан аъзолардан бирига (мисол учун котибга) юклатилиши лозим.

Ариза эркин шаклда ёзилади ва унда:

корхонанинг номи;

ариза муаллифи фамилияси, исми, шаърифи, иш ва яшаш жойи (манзили);

низо моҳияти, аризачи талабини асословчи ҳолатлар, исботловчи далиллар;

аризага илова қилинаётган ҳужжатлар рўйхати;

ариза санаси кўрсатилиши ва муаллиф томонидан имзоланиши лозим.

Ариза рўйхатга олинган кун муддатларнинг бошланиш куни ҳисобланади.

Низо юзасидан комиссияга ариза билан мурожаат этиш вақтида қонунларда белгиланган уч ойлик муддатга риоя этиш лозим.

Муддатларнинг узрли сабабларга кўра ўтказиб юборилганлиги, меҳнат низолари бўйича комиссия томонидан уларни тиклашга асос бўлади.

Қуйидаги низолар бевосита туман (шаҳар) судлари юрисдикциясига тааллуқлилиги сабабли комиссия томонидан кўриб чиқилмайди:

Меҳнат вазифаларини бажараётганда ходимнинг соғлиғига шикаст етказилгани оқибатидаги зарарни (шу жумладан, маънавий зарар) ёки мол-мулкга етказилган зарарни иш берувчи томонидан тўланиши ҳақида низолар;

меҳнат шартномасини бекор қилиш асосларидан қатъи назар, ишга тиклаш тўғрисида, меҳнат шартномасини бекор қилиш вақти ва асослари таърифини ўзгартириш тўғрисида, мажбурий прогул ёки кам ҳақ тўланадиган ишни бажарган вақт учун ҳақ тўлашга доир низолар;

ходим томонидан иш берувчига етказилган зарарнинг тўланиши ҳақида низолар;

асоссиз равишда ишга қабул қилиш рад этилганлиги ҳақида низолар (Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 78-моддаси);

иш берувчи ва ходимлар вакиллари билан олдиндан келишиб ҳал этилган масалалар юзасидан келиб чиққан низолар.

Шунингдек, айрим тоифадаги давлат хизматчиларининг меҳнат шартномасини бекор қилиш, бошқа ишга ўтказиш, асоссиз равишда бошқа ишга ўтказиш ёки меҳнатга оид муносабатларни бекор қилиш билан боғлиқ ҳолда етказилган зарарни ундириш ва интизомий жазо бериш масалаларига тааллуқли меҳнат низолари алоҳида қонунларда белгиланган тартибда кўриб чиқилиб, меҳнат низолари комиссиялари ваколатига тааллуқли эмас (Ўзбекистон Республикаси Меҳнат кодексининг 276-моддаси).

V. Комиссияда низоларни кўриб чиқиш тартиби

Комиссия мажлиси ўтказиладиган жой ва вақт ҳақида ходим ва иш берувчи, шунингдек, низони кўришда иштирок этувчи гувоҳлар ва мутахассислар олдиндан ёзма шаклда хабардор қилинади.

Комиссия меҳнат низосини ариза берилган кундан бошлаб ўн кун муддат ичида кўриб чиқиши шарт.

Комиссия ўн кунлик муддат ичида меҳнат низосини кўриб чиқмаса ёки ҳал этмаса, тарафлар вакиллари, комиссия аъзолари мажлисда иштироқ этишдан бош тортган ҳолларда манфаатдор ходим ушбу низони кўришни туман (шаҳар) судига ўтказишга ҳақли.

Низо ариза берган ходимнинг иштирокида кўрилади. Ходимнинг иштирокисиз низони кўриб чиқишга унинг ёзма аризаси бўлган тақдирдагина йўл қўйилади. Башарти ходим узрсиз сабаб билан комиссия мажлисига келмаса, мазкур аризани кўриб чиқишни кун тартибидан олиб ташлаш хусусида қарор қабул қилиниши мумкин. Бу ҳолат ходимни такроран ариза билан мурожаат этиш ҳуқуқидан маҳрум қилмайди.

Ходим, унинг вакиллари меҳнат низоси кўриб чиқилишида иштироқ этиш учун адвокат таклиф қилиш ҳуқуқига эга.

Комиссия мажлисга гувоҳларни чақиртириш, мутахассисларни таклиф қилиш, иш берувчидан зарур ҳисоб-китоблар ва ҳужжатлар тақдим этишини талаб қилиш ҳуқуқига эга.

Комиссиянинг мажлисида баённома юритилади ва кўриб чиқилган масала юзасидан қарор қабул қилинади. Баённома ва қарор комиссия раиси ва котиби томонидан имзоланади.

Баённомада қуйидагилар акс этиши лозим:

мажлис ўтказилаётган жой ва сана;

корхона номи ва комиссия таркиби;

ариза берган ходимнинг фамилияси, исми, шаърифи, лавозими;

ариза келиб тушган сана ва низонинг моҳияти;

комиссия йиғилишида иштироқ этаётган шахслар, шу жумладан тарафларнинг вакиллари, гувоҳлар ва мутахассислар ҳақида маълумотлар;

низони кўриб чиқишда иштироқ этаётган шахсларнинг аризалари, илтимосномалари ва тушунтиришлари;

гувоҳлар кўрсатмаси, мутахассислар хулосаси ва изоҳи, ёзма далилларни ўрганиш натижалари;

комиссия қарорининг мазмуни ва унинг асоси (қонун ҳужжатлари, жамоа, меҳнат шартномаларига ҳавола келтирган ҳолда);

комиссия қарорининг мазмуни, қарор устидан шикоят қилиш тартиби ва муддатлари тушунтирилганлиги ҳақида маълумот.

Комиссия иш берувчи ва ходимлар вакиллари ўртасидаги келишувга биноан низо бўйича ходим талабини қаноатлантириш, қисман қаноатлантириш ёки қаноатлантиришни рад этиш ҳақида қарор қабул қилади.

Қарор далиллар билан исботланган ҳамда меҳнат тўғрисидаги қонунлар ва бошқа норматив ҳужжатларга, меҳнат шартномасига асосланган бўлиши керак.

Башарти, комиссия кўриб чиқилган низо бўйича ходимнинг талабларини қисман қаноатлантириш ҳақида тўхтамга келса, қарорда ходимнинг қаноатлантирилган ва рад этилган талаблари, шунингдек, иш берувчи бажариши лозим бўлган ҳаракатлар аниқ ва равшан акс этиши лозим.

Шу сингари, пул ундириш ҳақидаги низолар бўйича қарор қабул қилиш чоғида комиссиянинг қарорида ходимга тегишли сумма аниқ кўрсатилиши лозим.

Башарти, низо юзасидан иш берувчи ва ходимлар вакиллари ўртасидаги келишувга эришилмаса ва қарор қабул қилинмаса, бу ҳақда баённомага тегишли ёзув киритилади.

Комиссия қарорида қуйидагилар кўрсатилиши лозим:
корхона (бўлим) номи, комиссияга мурожаат қилган ходимнинг фамилияси, исми, шаърифи, лавозими;
комиссияга мурожаат қилинган ва низо кўриб чиқилган сана;
низонинг моҳияти;
қабул қилинган қарорнинг моҳияти ва асоси (қонун ҳужжатлари, жамоа, меҳнат шартномаларига ҳавола келтирилган ҳолда);
йиғилишда иштироқ этган комиссия аъзолари фамилияси, исми, шаърифи;
қонун тартибидаги масала юзасидан тўхтам, яъни қаноатлантириш, қисман қаноатлантириш, рад этиш ҳақида қарор ёки келишувга эришилмаганлиги ҳақида маълумот.
Қарор мажбурий кучга эга бўлиб, бирон бир тарзда тасдиқланмайди.
Қабул қилинган қарорнинг нусхаси қабул қилинган кундан эътиборан уч кун ичида ходимга, иш берувчига ва ходимлар вакилларига топширилади.

VI. Комиссия қарорини бажариш

Меҳнат низолари комиссиясининг қарори бу қарор устидан шикоят қилиш учун белгиланган ўн кунлик муддат ўтгандан кейин уч кун ичида иш берувчи томонидан бажарилиши керак.

Комиссиянинг ғайриқонуний равишда бошқа ишга ўтказилган ходимни аввалги ишига тиклаш ёки ходимга уч ойдан кўп бўлмаган муддат учун иш ҳақини тўлаш тўғрисидаги қарори дарҳол ижро этилиши лозим.

Иш берувчи томонидан қарорнинг ижроси кечиктирилган тақдирда, қарорни қабул қилган комиссия ижро кечиктирилган барча вақт учун ходимга ўртача иш ҳақи тўлаш ёки иш ҳақидаги фарқни тўлиқ миқдорда тўлаш ҳақида қарор чиқаради.

Башарти, иш берувчи белгиланган муддат ичида комиссия қарорини бажармаса, комиссия томонидан ходимга ижро варақаси кучига эга бўлган гувоҳнома берилади.

Гувоҳнома комиссия раиси томонидан имзоланади ва комиссия муҳри билан, комиссия муҳри бўлмаган ҳолларда раислик қилувчи тараф муҳри билан тасдиқланади.

Ўзбекистон Республикасининг “Суд ҳужжатлари ва бошқа органлар ҳужжатларини ижро этиш тўғрисида”ги Қонунига мувофиқ, гувоҳнома расмий ижро ҳужжати ҳисобланади ва мажбурий ижро учун асос ҳисобланади.

Ижро ҳужжатининг асл нусхаси йўқолган тақдирда, қонун ҳужжатларида назарда тутилган тартибда бериладиган унинг дубликати ундирув учун асос бўлади.

Қонун талабларига кўра гувоҳномада қуйидагилар кўрсатилиши лозим:

Комиссия (корхона) номи;

Гувоҳнома рақами ва уни беришга асос бўлган комиссия қарори (тартиб рақами ва санаси);

Ходим (даъвогар)нинг фамилияси, исми, шаърифи, иш берувчи (жавобгар)нинг тўлиқ номи ва манзили;

Комиссия қарорининг кўрсатма берувчи (қарор) қисми;

Комиссия қарорининг кучга кириш санаси;

Комиссия гувоҳномаси берилган сана ва уни ижрога қаратиш муддатлари.

Суд ижрочиси комиссиянинг қарорини мажбурий тарзда ижро эттириши учун ходим ёки манфаатдор шахс комиссия томонидан берилган гувоҳномани олган кундан бошлаб узоғи уч ой ичида туман (шаҳар) судига тақдим этилиши лозим.

Лекин, иш берувчи ёки ходим низони кўриб чиқиш учун судга кўчириш ҳақида ариза билан мурожаат этган тақдирда гувоҳнома берилмайди.

Башарти, ғайриқонуний равишда бошқа ишга ўтказилган ходим комиссия томонидан берилган гувоҳнома асосида комиссия қарорини мажбурий равишда ижро этириш юзасидан судга мурожаат қилса, судга киритилган даъвода қарор ижроси кечиктирилганлиги туфайли юзага келган мажбурий прогул вақти учун ходимга ҳақ ундириш тўғрисида талаб кўрсатилиши мумкин.

VII. Комиссия қарори устидан шикоят қилиш

Комиссиянинг қарори устидан манфаатдор ходим ёки иш берувчи комиссия қарорининг нусхаси топширилган кундан эътиборан ўн кунлик муддат ичида фуқаролик ишлари бўйича туман (шаҳар) судига шикоят қилиши мумкин.

Мазкур муддат узрли сабабларга биноан ўтказиб юборилган тақдирда, ўтказиб юборилган муддатни тиклаш ва низони моҳияти бўйича кўриб чиқишни сўраб судга даъво аризаси киритиш мумкин.

VIII. Касаба уюшмасининг комиссия фаолиятига кўмаклашиш борасидаги вазифалари

Касаба уюшмаси аъзоси низо юзасидан корхонанинг бошланғич касаба уюшмаси кўмитасига мурожаат этган тақдирда, касаба уюшмаси кўмитаси ходимга иш берувчи билан муносабатларида кўмаклашиши, жумладан, низони ҳал этишда иштирок этиши, ходимга унинг ҳуқуқлари, бузилган ҳуқуқларини тиклаш тартиби ва усулларини тушунтириши, комиссияга мурожаат этиш билан боғлиқ ҳужжатларни расмийлаштиришга кўмаклашиши лозим.

Зарур ҳолларда касаба уюшмаси бошланғич ташкилоти амалий ёрдам сўраб, юқори турувчи касаба уюшмаси органига мурожаат этиши мумкин.

Касаба уюшмаси кўмитаси томонидан ваколат берилган, комиссия аъзоси ҳисобланмаган шахс низони кўриб чиқиш жараёнида ходим манфаатини кўзлаб иштирок этиши мумкин.

Шунингдек, касаба уюшмаси кўмитаси аъзолари меҳнат низосини кўриб чиқиш жараёнига гувоҳ ёки мутахассис сифатида жалб этилиши мумкин.

Низоларни ҳал этиш жараёнида ходимларнинг меҳнат ҳуқуқларини ҳимоя қилиш мақсадида касаба уюшмаси:

комиссия фаолиятини йўлга қўйишда ташаббус кўрсатиб, доимий кўмаклашиб боради;

корхонада комиссия фаолиятини тартибга солишга қаратилган Низом қабул қилиш юзасидан таклифлар ишлаб чиқади;

корхонада ходимларнинг бир нечта вакиллик органи фаолият юритган ҳолларда, ўз аъзолари номзодини комиссия таркибига тавсия этиб, меҳнат жамоасининг умумий йиғилиши томонидан тасдиқланишига эришади;

иш берувчи билан низоларни ҳал этиш юзасидан бевосита музокаралар жараёнида ходимлар вакили сифатида иштирок этади;

касаба уюшмаси аъзосига комиссия ёки судга ариза киритиш, шунингдек, низони кўриб чиқиш билан боғлиқ бошқа материалларни тайёрлашда кўмаклашади;

комиссия фаолятида ўз вакиллари – комиссия аъзолари орқали иштирок этади;
комиссия қарорларини ижро этишда кўмаклашади;
комиссия аъзолари ва ходимларнинг меҳнат қонунчилиги бўйича билимларини ошириш юзасидан ўқишлар ташкил этади;
жамоа шартномаларига комиссия аъзолари учун амалдаги қонунчиликда белгиланганига нисбатан қўшимча қарорлар киритилишида тегишли чора-тадбирларни кўради.

IX. Яқиний қоидалар

Комиссия ҳужжатлари корхонанинг молия-хўжалик фаолятига доир ҳужжатлар сингари қатъий ҳисобга қўйилиши ва сақланиши лозим.

Иш берувчи томонидан комиссиянинг фаолятига ташкилий жиҳатдан кўмаклашиш, ҳужжат юритиш ва уларни сақлаш учун масъул шахс тайинланади.

Комиссия фаолятини тугатиш тарафлар келишувига кўра жамоа шартномасига ўзгартириш киритиш йўли билан амалга оширилади.

Мазкур тавсиялар Ўзбекистон Республикаси Бандлик ва меҳнат муносабатлари билан келишилган.